

HRVATSKI VOJNIK

PRINTED IN CROATIA

0 1 6 1 0

ISSN 1330 - 500X

9 17713301500003

EUR 2,10 / CAD 3,00 / AUD 3,30 / USA 2,00 / CHF 3,50 / SLO EUR 1,80 / SEK 17,00 / NOK 17,00 / DKK 15,50 / GBP 1,30

AUTOMATSKO STRELIŠTE

VRAPČANSKI POTOK u rangu najboljih europskih strelišta

ZRAKOPLOVNE VUČENE METE

Središte za obuku
i doktrinu logistike

Tečaj za
borbene
spasioce

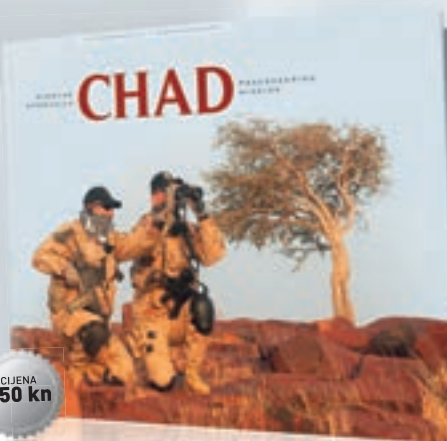
VOJNI POLIGON "GAŠINCI"
PRIPREME 5. HRVCON-a
ZA MISIJU UNDOF

PROIZVOĐAČI ORUŽJA U 2008.

PRODAJNI KATALOG

HRVATSKIH VOJNIH GLASILA

Fotomonografija "Mirovna misija Chad" izdavački je projekt kojim je trajno zabilježena uloga OSRH u Čadu i Srednjoafričkoj Republici. Uz osnovne podatke koje treba znati o Čadu i Srednjoafričkoj Republici, uspostavi misije te hrvatskom sudjelovanju u njoj, knjiga je bogato ilustrirana reprezentativnim fotografijama.

CIJENA
150 kn

HRV/ENG

HRV/ENG

CIJENA
100 kn

Autor je po povratku iz misije ISAF svoje zapise ujedinió u knjigu u kojoj je riječima sažet njegov višemjesečni boravak u Afganistanu. Osim što "otkriva" Afganistan i ono što ondje rade naši vojnici, knjiga je puna korisnih podataka koji mogu poslužiti onima koji će se tek uputiti u misiju...

Fotomonografija je nastala nakon posjeta hrvatskih novinara našim vojnicima u misiji u listopadu 2008. godine. Fotografije prati i prigodan tekst o uspostavi misije, kronologiji hrvatskog sudjelovanja te svim postrojbama OSRH koje sudjeluju u misiji s opisom zadaća na terenu.

HRV/ENG

CIJENA
150 kn

U rujnu 2009. godine Hrvatska je obilježila desetu godišnjicu prvog upućivanja hrvatskih vojnika u neku od mirovnih misija, a tijekom ovih deset godina sudjelovali smo u ukupno dvadeset mirovnih misija. U knjizi je dan kratki presjek uspostave misije i hrvatskog sudjelovanja u svakoj od njih, ilustriran prigodnim fotografijama nastalim tijekom boravka naših vojnika u misiji.

CIJENA
100 kn

HRV/ENG

NAVEDENA IZDANJA MOGU SE KUPITI U VEĆIM KANTINAMA, "PLETER-USLUGE d.o.o.", U MORH-u I OSRH-u
INFORMACIJE NA TEL.: 01 37 86 348 WWW.HRVATSKI-VOJNIK.HR

8

Pripreme 5. HRVCON-a za misiju UNDOF

Obuka je podijeljena u tri faze, a završnica je u znaku 72-satne vježbe, tijekom koje će se provesti i ocjenjivanje zahtijevanih sposobnosti koje su potrebne za obavljanje svakodnevnih zadataka na Golanskoj visoravni. Provjera motoričkih sposobnosti, vojnički drilovi, instinktivna gađanja s osobnim naoružanjem, obuka s vozilima, rad na pozicijama, incidenti, ispunjavanje originalnih obrazaca... samo su dio obuke

4

VRAPČANSKI POTOK U RANGU NAJBOLJIH EUROPSKIH STRELIŠTA

10

Tečaj za borbene spasiocce

Budući da se samopomoć i uzajamna pomoć na crti bojišta nisu pokazale dostatnima u rješavanju kritičnih situacija prilikom spašavanja života, javila se potreba za educiranim vojnikom koji će biti na samom mjestu ranjavanja i koji će osigurati pravilno početno zbrinjavanje ranjenih i ozlijeđenih. I tako smo došli do "borbenog spasioca", pojasnio nam je voditelj tečaja brigadir Dubravko Martinović

Naslovnici snimio Tomislav BRANDT

MORH I OSRH

7 NOVOSTI IZ MORH-a i OSRH-a
Predavanja o islamskim vjerskim običajima i kulturi 5. HRVCON-u

12 RACVIAC
Novi pravni status RACVIAC-a

13 MEĐUNARODNA SURADNJA
Časnici bojne ZMIN na NATO-ovoj obuci

14 ZAŠTITA VIP OSOBA
Zadaci, vještine i znanja tjelesnog čuvara

16 OBLJETNICA SREDIŠTA ZA BORBENU OBUKU
Profesionalizam i domoljublje u službi izvršavanja postavljenih zadataka

17 NOVOSTI IZ OSRH-a
U HRM-u održana radionica

VOJNA TEHNIKA

18 NOVOSTI IZ VOJNE TEHNIKE

22 VOJNA TEHNIKA
Zrakoplovne vučene mete

29 VOJNA POVIJEST
Program WASP

28 GLOBALNO TRŽIŠTE ORUŽJA
Proizvođači oružja u 2008.

MAGAZIN

30 PODLISTAK
Opsada Toulona

32 DOMOVINSKI RAT
Izvešća o napadima srpskih postrojbi na području Banovine i Pounja u srpnju 1991. (IV. dio)

33 DUHOVNOST
Zgrnimo se na slušanje Božjega nauka

35 IZ ZBIRKI VOJNOG MUZEJA
Zastava 202. brigade PZO

Domagoj VLAHOVIĆ, snimio Tomislav BRANDT

Novo doba "Vrapčanskog potoka" počinje s 2. svjetskim vojnim igrama, koje su bile glavni zamašnjak za obnovu vojnih sportskih objekata. Strelište je obnovljeno i prošireno. Instalirani su elektronički sustavi za ocjenjivanje pogodaka, njih 110. Danas ih ima 122. Otada su svjetske klase, veliki civilni i vojni natjecatelji, česti gosti na "Vrapčanskom potoku". Susreću se na civilnim i vojnim natjecanjima, ruše osobne, državne i svjetske rekorde...

Do "Vrapčanskog potoka" doći ćete petominutnom vožnjom kroz Ilicu pa prema sjeveru, prema obroncima Medvednice. Strelište je na kraju ceste, izolirano od naseljenih područja, u prirodnoj usjeklini. Budući da ga okružuje šuma, ugođaj je gotovo idiličan. Ponekad i požalimo što taj ugođaj često prekidaju pucnji...

Godinama prateći brojna vojna i civilna natjecanja na Automatskom strelištu OSRH "Vrapčanski potok", uvijek smo ga hvalili kao možda najbolje postrojenje toga tipa u Europi. Održavanje vrhunskih streljačkih priredbi čvrst je dokaz za to, ali željeli smo čuti i druge argumente. Dobili smo ih zahvaljujući bojniku Krešimiru Vrančiću, zapovjedniku Strelišta. Vrančić je logičan izbor za svoju dužnost: dugogodišnji je natjecatelj, trener i vrlo aktivan u civilnom sportskom streljaštvu. U OSRH je od početka, a vojnom se streljaštvu počeo više posvećivati sa Svjetskim vojnim igrama 1999. Prvi je časnik "Vrapčanskog potoka" od 2000.

Bojnik Vrančić započeo je priču o strelištu s njegovom poviješću. Otvoreno je 1985. i već je tada bilo namijenjeno ne samo za vojne potrebe nego i za razvoj streljačkog sporta u cjelini. Dakle, i za vojna i za civilna gađanja, pripreme i natjeca-

VRAPČANSKI POTOK u rangu

nja. Uostalom, najvećim dijelom izgradnju je financirao grad Zagreb, a radove je izvodila vojska. Ljepotica je izgrađena po svim standardima ISSF-a (Međunarodne sportske streljačke federacije). Osim tehničke opremljenosti, pozornost je prije svega plijenila lokacijom: atraktivnim položajem, dobrom povezanošću sa središtem grada i orijentacijom sjever - jug, dobrom za streljački sport. Prvo veliko natjecanje bilo je Europsko prvenstvo 1989. i Svjetski kup održan iste godine.

Rat je prekinuo sportske aktivnosti na "Vrapčanskom potoku". Objekt je oslo-

najboljih europskih strelišta

bođen 7. rujna 1991. akcijom Samostalne podsusedske satnije. Osim osnovne namjene, neko je vrijeme služio i kao skladište i mjesto za ispitivanje streljiva, minsko-eksplozivnih sredstava, pogonskih motora i goriva za rakete. Od jeseni 1993. opet postaje strelište.

Moderno doba "Vrapčanskog potoka" počinje s 2. svjetskim vojnim igrama, koje su bile glavni zamašnjak za obnovu vojnih sportskih objekata. Strelište je obnovljeno i prošireno. Instalirani su elektronički sustavi za ocjenjivanje pogodaka, njih 110. Danas ih ima 122.

Otada su svjetske klase, veliki civilni i vojni natjecatelji, opet česti gosti na "Vrapčanskom potoku". Susreću se na civilnim i vojnim natjecanjima, ruše osobne, državne i svjetske rekorde... Uvijek se rado vraćaju na strelište koje ruši predodžbe o apokaliptičnim mjestima punim buke i oporih mirisa. Dakako, nije sve u ljepoti i kvaliteti postrojenja. Ugled je velik i zbog djelatnika i njihovih suradnika iz hrvatskog i zagrebačkog streljačkog saveza. Suradnja s civilnim sportskim institucijama i gradom izvrsna je. I oni daju velik obol

ne samo održavanju natjecanja nego i financiranju opremanja i održavanja strelišta. Upravo velika natjecanja povod su za održavanje visoke razine kvalitete "Vrapčanskog potoka". "Održavaju strelište u fit-formi", slikovito se izražava bojni Vrančić, koji je na čelu pogona u kojemu je tek četvero djelatnih vojnih osoba, a ostali su državni službenici i namještenici.

Postrojbe OSRH na strelištu uglavnom održavaju priprema gađanja. Situacijskima je mjesto na vojnim poligonima. Strelište je i redovito poprište prvenstava

Bojnik Krešimir Vrančić,
zapovjednik AS "Vrapčanski potok"

49. svjetsko prvenstvo u streljaštvu 2006. na "Vrapčanskom potoku" bilo je prvo prvenstvo čiji se natjecateljski tijek, svaki metak i svaki pogodak, mogao pratiti na internetu. To je ostvareno zahvaljujući švicarskom elektroničkom sustavu. "Tada smo poslužili kao primjer za sva velika natjecanja, postali smo uzor i postavili visoke standarde", prisjeća se bojnik Vrančić. To SP proglašeno je najbolje organiziranim u povijesti!

OSRH u streljaštvu. Prvenstva često pokazuju da u našoj vojsci ima dosta talenata za sportsko natjecateljsko streljaštvo, no za bolje rezultate treba pucati i trenirati u civilnim klubovima. Bojnik Vrančić optimistički primjećuje da sve više vojnika to i prakticira, te se nada da bi natporučnik Željko Posavec uskoro mogao dobiti društvo. Taj časnik, inače jedan od djelatnika streljašta, hrvatski je civilni reprezentativac, jedini iz redova OSRH. Kao streljački entuzijast, ali i hrvatski časnik, Vrančić je spreman pomoći talentiranim hrvatskim vojnicima koji bi se ozbiljnije bavili sportskim streljaštvom. Naglašava da svatko treba početi od samih početaka.

Dakako, na streljaštu često možete vidjeti aktivne hrvatske civilne natjecatelje. Ugovor o uporabi objekta omogućava da se, preko Hrvatskog olimpijskog odbora, Streljačkog saveza grada Zagreba i Hrvatskog streljačkog saveza na njemu okušavaju naši najbolji sportaši.

Za kraj, treba spomenuti da su vojna streljašta poput "Vrapčanskog potoka" u svijetu najčešće komercijalizirana, otvorena za javnost. I u zagrebačkom postoji uredovno

Velika natjecanja

Svjetsko prvenstvo (2006.)

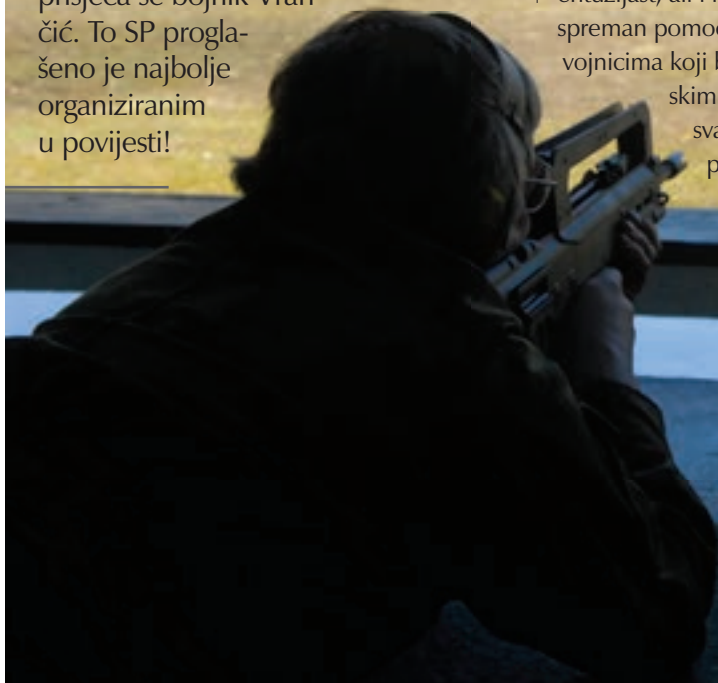
Svjetsko vojno prvenstvo (1999., u sklopu SVI, i 2009.)

Svjetski kup (1989., 1991., 2003.)

Europsko prvenstvo (1989., 2001.)

vrijeme i propisani cjenik koji je potpisao ministar obrane. Na "Vrapčanskom potoku" može se pucati uz prethodnu najavu i potpisivanje akta o mjerama sigurnosti. No, za bolje iskorištavanje kapaciteta streljašta sigurno još ima mjesta.

Sljedeći veliki izazov koji stoji pred djelatnicima "Vrapčanskog potoka" jest Svjetsko prvenstvo za osobe s invaliditetom, koje će se održati ovoga ljeta. Izazovi su veliki: osim uobičajenih organizacijskih, treba prilagoditi streljašte i njegove objekte posebnim potrebama natjecatelja. Ne sumnjamo u uspjeh, Vrančić i njegov tim suradnika dokazali su se već mnogo puta. Pohvale što pljušte iz cijelog svijeta, rekli smo, ne dolaze samo zbog lijepe lokacije streljašta... ■

Predavanja o islamskim vjerskim običajima i kulturi 5. HRVCON-u

Na poligonu "Gašinci" 17. travnja, za pripadnike 5. HRVCON-a koji sudjeluju u misiji UNDOF na Golanskoj visoravni, održano je predavanje o osnovama islamske kulture, religije i vjerskih običaja s posebnim osvrtom na situaciju u Siriji. Ovo je već peti kontingent naše vojske koji ide na područje razdvajanja između Izraela i Sirije, a kojemu je u završnoj fazi priprema omogućeno da iz prve ruke upozna neke specifičnosti i percepciju sirijskog vjerskog i kulturološkog gledanja na cjelokupnu situaciju vezanu za Golanšku visoravan. U zanimljivom i iscrpnom predavanju predavač doc. dr. Aziz ef. Hasanović detaljno je opisao unutarnju situaciju u Siriji i njezine specifičnosti u odnosu na ostali arapski svijet. Posebno je govorio o konkretnim situacijama u ko-

jima bi se mogli zateći pripadnici našega kontingenta, od odnosa prema lokalnom stanovništvu, preko ponašanja tijekom mjeseca islamskog posta (Ramazana), koji pada baš u vrijeme njihova boravka u Siriji, pa sve do odnosa šerijatskog i pozitivnog prava koje je tu na snazi.

Na predavanju je bio i vojni kapelan vlč. Alojz Kovaček, koji iza sebe ima iskustvo sudjelovanja u mirovnoj misiji ISAF

u Afganistanu pa je bilo dragocjeno čuti i njegove sugestije. Zapovjednik kontingenta pukovnik Slavko Stojanović zahvalio je na kraju predavaču Azizu ef. Hasanoviću na zanimljivim i dragocjenim poticajima i sugestijama, te Službi za odnose s javnošću i informiranje, koja je organizator i koordinator ovoga dijela predavanja vezanog uz dodatnu obuku sudionika mirovnih misija. M.Č.

CRUŠTIĆ

Dobro došli u
HOTEL "ZAGREB"
Split

Hotel "Zagreb"
Duilovo, Put Duilova 23
21000 Split

Tel.: 021 / 353-260, 353-333,
353-222

Fax: 021 / 353-261
E-mail: hotel.zagreb@morh.hr

MINISTARSTVO OBRANE RH
Služba za gospodarske veštromanje

Uvježbavanje prednjih zračnih kontrolora

Hrvatska kopnena vojska (HKoV), Hrvatsko ratno zrakoplovstvo i protuzračna obrana (HRZ i PZO) te zrakoplovstvo SAD-a za Europu (USAFE) na Vojnom poligonu "Eugen Kvaternik" u Slunju odrađuju, ovaj tjedan, na zahtjev OSRH, prvu fazu višednevnoga zajedničkog uvježbavanja sposobnosti prednjih zračnih kontrolora te bliske zračne potpore. Riječ je o aktivnosti u smislu realizacije snaga pod nazivom "Taktička grupa za zračnu kontrolu", u kojoj sudjeluju pripadnici Oružanih snaga RH, a kojom se razvijaju dodatne sposobnosti OSRH i jačanje strateškog savezništva sa SAD-om u sklopu NATO-a. OJI

Državni tajnik u posjetu Španjolskoj

Državni tajnik u Ministarstvu obrane Pjer Šimunović 15. i 16. travnja 2010. boravio je u Kraljevini Španjolskoj, u posjetu NATO-ovu granskom Zapovjedništvu kopnenih snaga u Madridu, gdje se susreo sa zapovjednikom general-pukovnikom Alfredom Cardonom Torresom i njegovim suradnicima. OJI

Leida PARLOV, snimio Davor KIRIN

Obuka je podijeljena u tri faze, a završnica je u znaku 72-satne vježbe, tijekom koje će se provesti i ocjenjivanje zahtijevanih sposobnosti koje su potrebne za obavljanje svakodnevnih zadaća na Golanskoj visoravni. Provjera motoričkih sposobnosti, vojnički drilovi, instinktivna gađanja s osobnim naoružanjem, obuka s vozilima, rad na pozicijama, incidenti, ispunjavanje originalnih obrazaca... samo su dio obuke

Pripreme 5. HRVCON

Na vojnom poligonu "Gašinci" u tijeku su pripreme 5. hrvatskog kontingenta za misiju UNDOF na Golanskoj visoravni. Glavnina snaga, odnosno 85 od 95 pripadnika kontingenta, iz sastava je Gardijske oklopno-mehanizirane brigade. Iako se s obukom započelo potkraj ožujka, pripreme za odlazak u misiju počele su mnogo prije. Tečajevi jezika, obuka u Obučnom središtu za međunarodne vojne operacije u Rakitju, razni funkcionalni

tečajevi - sve je to trebalo uspješno svladati prije završne obuke na "Gašincima", gdje uvježbavaju radnje i postupke kojima moraju suvereno vladati u području misije. Obuka je podijeljena u tri faze, a završnica je u znaku 72-satne vježbe, tijekom koje će se provesti i ocjenjivanje zahtijevanih sposobnosti koje su potrebne za obavljanje svakodnevnih zadaća na Golanskoj visoravni. Provjera motoričkih sposobnosti, vojnički drilovi, instinktivna gađanja s osobnim

Obuka se provodila po pozicijama, upravo onakvim kakvima ih očekuju u misiji u njihovu području odgovornosti

naoružanjem, obuka s vozilima, rad na pozicijama, incidenti, ispunjavanje originalnih obrazaca... samo su dio obuke.

Kad smo ih posjetili, na "Gašincima" su provodili obuku po pozicijama, upravo onakvim kakvima ih očekuju u misiji u njihovu području odgovornosti. Vojnici u plavim UN-ovim prslucima, pozdravljanje kao u UNDOF-u, jezik engleski. Gotovo da su preslikali situaciju s Golanske visoravni na "Gašince". Cilj i jest provoditi obuku u što realnijim uvjetima i realnom vremenu, istaknuli su naši sugovornici, zapovjednik kontingenta pukovnik Slavko Stojanović i njegovi najbliži suradnici zapovjednik satnije satnik Eduard Mužik, njegov zamjenik poručnik Željko Mijakić i prvi dočasnik satnije desetnik Anton Brezak.

U mnogo čemu je GOMBR u misiji UNDOF bio prvi. Prvi kontingent u misiji UNDOF bio je iz sastava te brigade pa su tako probili led. U trećoj rotaciji, na dužnosti zamjenika zapovjednika satnije bila je poručnica Jelena Srakić. Bila je, rekla nam je, prva žena na nekoj zapovjednoj dužnosti od uspostave misije UNDOF. U trećem kontingentu bilo je i pripadnica OSRH-a koje su obavljale one čisto vojničke dužnosti kao što su ophodnje, što je također bilo neuobičajeno i novo u ovoj misiji. U 5. kontingentu obuku su pak podigli na znatno višu razinu. U tome su im od neizmjernog značenja bila iskustva njihovih prethodnika, koja je u svojevrsni katalog misije ujedinio načelnik stožera GOMBR-a pukovnik Antun Šaf, zapovjednik 3. kontingenta u misiji UNDOF. U naputku

3. kontingentu, i poručnica Srakić. Isustva iz misije su im više nego dobra. "Upravo ondje sam vidjela što UN doista radi", rekla je poručnica Srakić. Lokalno stanovništvo ih je poštovalo, uvažavalo našu kulturu i jednostavno su se osjećali dobrodošli. To su, naravno, uz rad u međunarodnom okruženju, važna iskustva. Iz njezine perspektive, među najvažnijim osobinama koje mora imati onaj tko odlazi u misiju jest naučiti prihvaćati različitosti ljudi, kultura, navika. "Treba poštovati sve", napominje poručnica Srakić. "Treba prihvatiti razlike, naći sličnosti." Svaki vojnik, kaže, mora shvatiti da odlazi od kuće na šest mjeseci, da u misiji nema radnog vremena. Na to se svi moraju pripremiti. Posla će biti, svatko ima svoja zaduže-

nja i uspjeh ovisi o uspješnosti svakog pojedinca. Planiranje ophodnje, raspored rada onih koji nisu na dužnosti, administrativni poslovi, svakodnevno slanje izvješća, primjerice, samo su neke od zadaća prvog dočasnika satnije desetnika Brezaka. "Puno posla, velika odgovornost", napominje zapovjednik kontingenta, koji ni najmanje ne sumnja u svoje ljude. "Mi u misiji prije svega moramo biti vojnici svjesni da predstavljamo ne samo GOMBR nego OSRH u cjelini. Pravog vojnika svatko odmah prepozna", ističe zapovjednik kontingenta. U završnoj fazi obuke nekako svi jedva čekaju otići. Zapravo su, složili su se naši sugovornici, na svojevrsan način već tamo. Svi svoja znanja žele primijeniti na terenu. No ipak trebaju čekati do

-a za misiju UNDOF

su detaljno razrađene pojedinosti svake aktivnosti i pozicije na kojima pripadnici naših Oružanih snaga rade na Golanskoj visoravni. "To nam je dragocjeni materijal i vjerujem da ćemo i mi, kad se vratimo, onima koji će ići u sljedećim rotacijama pomoći na isti način", rekao je zapovjednik 5. kontingenta pukovnik Stojanović. U obući 5. kontingenta intenzivno sudjeluju i natporučnik Dražen Musić, zapovjednik satnije u

lipnja, kad će na Golanu zamijeniti svoje kolege iz Gardijske motorizirane brigade. Motivacija za odlazak u misije u GOMBR-u je velika, rekao nam je bojnici Željko Marinov, operativni časnik u S3, te dodao da su planovi popune za odlazak u misiju UNDOF, ali i ISAF, napravljeni već do 2012. godine. Do tada će, napominje, gotovo 1000 pripadnika brigade imati iskustva iz sudjelovanja u međunarodnim misijama. ■

Marija ALVIR, snimio Davor KIRIN

Budući da se samopomoć i uzajamna pomoć na crti bojišta nisu pokazale dostatnima u rješavanju kritičnih situacija prilikom spašavanja života, javila se potreba za educiranim vojnikom koji će biti na samom mjestu ranjavanja i koji će osigurati pravilno početno zbrinjavanje ranjenih i ozlijeđenih. I tako smo došli do "borbenog spasioca", pojasnio nam je voditelj tečaja brigadir Dubravko Martinović

TEČAJ ZA BORBENE SPASIOCE

Uz brojne tečajeve koji se provode u Središtu za obuku i doktrinu logistike Požega, prvi put je održan i Tečaj za borbene spasioce. Tečaj je organiziran i proveden u požeškoj vojarni od 12. do 17. travnja, a završna vježba održana je posljednjeg dana na obližnjem vježbalištu "Glavice". Među 22 polaznika tečaja bilo je 20 pripadnika Gardijske motorizirane brigade i dvojica djelatnika Zapovjedništva za potporu, a svi se pripremaju za odlazak u mirovne vojne operacije ISAF u Afganistanu i UNDOF na Golanskoj visoravni, kamo će otići bogatiji za novousvojeno znanje i stečene vještine od iznimne važnosti, kako za njih tako i za sve one s kojima će sudjelovati u misijama.

Tečaj utemeljen na iskustvima iz Afganistana

Iako je u modernim ratovima razina uporabe najsofisticiranijih sredstava transporta vrlo visoka, posljednja iskustva s ratišta u Afganistanu pokazala su da je to ipak nedovoljno. Naime, bez obzira na svu silu raspoloživih sredstava za transportiranje stručnog medicinskog osoblja s jedne strane te ranjenih i ozlijeđenih s druge strane, događalo se da stručna medicinska pomoć nije bila pravodobna, što je nerijetko rezultiralo i smrću ranjenih i ozlijeđenih. Upravo te spoznaje dovele su do izmjene doktrine "zlatnog kirurškog sata", jer se ona jednostavno nije mogla realizirati na terenu u više od polovice ukupnog teritorija Afganistana, čak ni uz pomoć zračne medicinske evakuacije. Umjesto toga uvodi se pojam "platinastih deset minuta", odnosno prvih 10 minuta nakon ranjavanja u kojima se praktično rješava sudbina ranjenih i ozlijeđenih. To je, dakle, vrijeme kada je potrebna intervencija obučene osobe radi spašavanja života zaustavljanjem obilnog krvarenja, oslobađanjem i osiguravanjem dišnog puta, otvaranjem venskog puta, davanjem infuzije, rješavanjem ventilnog pneumotoraksa i početnom skrbi za ranjene i ozlijeđene. Budući da se samopomoć i uzajamna pomoć na crti bojišta nisu pokazale dostatnima u rješavanju spomenutih zahtjeva, javila

Sudionici tečaja

Sinhio Antun MANDIĆ

Događalo se da stručna medicinska pomoć nije bila pravodobna, što je nerijetko rezultiralo i smrću ranjenih i ozlijeđenih. Upravo te spoznaje dovele su do izmjene doktrine "zlatnog kirurškog sata", jer se ona jednostavno nije mogla realizirati na terenu u više od polovice ukupnog teritorija Afganistana, čak ni uz pomoć zračne medicinske evakuacije. Umjesto toga uvodi se pojam "platinastih deset minuta", odnosno prvih 10 minuta nakon ranjavanja u kojima se praktično rješava sudbina ranjenih i ozlijeđenih. To je, dakle, vrijeme kada je potrebna intervencija obučene osobe radi spašavanja života zaustavljanjem obilnog krvarenja, oslobađanjem i osiguravanjem dišnog puta, otvaranjem venskog puta, davanjem infuzije, rješavanjem ventilnog pneumotoraksa i početnom skrbi za ranjene i ozlijeđene.

se potreba za educiranim vojnikom koji će biti na samom mjestu ranjavanja i koji će osigurati pravilno početno zbrinjavanje ranjenih i ozlijeđenih. I tako smo došli do "borbenog spasioca" (engl. Combat life saver), pojasnio nam je voditelj tečaja brigadir Dubravko Martinović iz Zapovjedništva za potporu, zaključivši: "Dakle, borbeni spasilac je upravo taj vojnik koji posjeduje dodatnu sposobnost i znanje, koji mu omogućuju da u stvarnim uvjetima na bojišnici provede osnovnu trijažu, otvori dišni put, zaustavi krvarenje, postavi ranjene i ozlijeđene u pravilan položaj, otvori venski put i daje infuziju, zbrine ventilni pneumotoraks, ispuni pravilno ranjenički karton, pripremi ih za transport te uputi zahtjev za pomoć. Ove vještine ne mogu se steći klasičnim načinom izobrazbe, na tečajevima prve pomoći, te smo zbog toga i pokrenuli Tečaj za borbenog spasioca, čija je svrha osposobiti svakog polaznika u navedenim vještinama, i stoga je praktični rad temelj ovog tečaja."

Tijekom tečaja, koji traje 46 sati, kandidati polažu šest pismenih ispita, a na svakom moraju imati 80% ispravnih odgovora. U protivnom moraju ponavljati ispit idućeg dana, nakon čega u slučaju negativnog rezultata nemaju više pravo nastavka obuke. Uz to, imaju i šest praktičnih provjera, pri čemu moraju dobiti prolaznu ocjenu za svaku pojedinu vještinu. Dakle, polaznik završava obuku kad položi sve pismene ispite i sve praktične vježbe te uspješno odradi završnu vježbu. Osim toga, za svakog borbenog spasioca postoji i obveza provođenja "obuke osvježenja znanja", kako bi se održavao dostignuti stupanj znanja i vještina, odnosno kako bi se korigirali uočeni nedostaci, a naknadno će biti određeno hoće li se ta obuka provoditi svake ili svake druge godine. "Nužno je istaknuti da je riječ o iznimno zahtjevnom tečaju, koji, da bi bio uspješno okončan, predmnijeva ozbiljan pristup i maksimalnu angažiranost polaznika", zaključio je brigadir Martinović. Kao doktor medicine i specijalist medicine rada, bio je i jedan od predavača te vodio dvije nastavne teme, kao i njegova zamjenica, bojnica Vesna Majić, dr. med., dok su preostale četiri vodili brigadir Zvezdan Petrović, specijalist ortopedske kirurgije, pukovnik Tomislav Barčan, specijalist ORL, bojnik Toni Lozo, doktor stomatologije, i bojnica Ružica Pavić-Kevrić, dr. med. Instruktori u praktičnom dijelu obuke bili su nadnarodnik Boris Ledenčanin iz Zapovjedništva za obuku i doktrinu, narednica Draženka Jovanovac iz Gardijske oklopno-mehanizirane brigade i desetnik Stipo Sikirić iz Počasno-zaštitne bojne, te stožerna narednica Dubravka Cerovina i narednica Snježana Žunac iz Zavoda za zrakoplovnu medicinu. Potporu organizaciji i provedbi tečaja pružili su i djelatnici SzOiDL Požega, satnik Stjepan Pitlović i nadnarodnik Zvonko Petrović te desetnica Ljubica Blažević, koji su ujedno djelatnici Kabineta za zdravstvenu obuku. Riječ je o novom kabinetu u sklopu požeškog Središta, čije je uređenje u završnoj fazi, a izvrsna oprema koja je već osigurana za tu namjenu omogućit će još kvalitetniju obuku, uvjeren je dr. Majić, voditeljica Kabineta. Idući Tečaj za borbene spasioca provest će se od 10. do 15. svibnja, a polaznici će također biti pripadnici OSRH-a koji se spremaju za odlazak u mirovne vojne operacije. ■

U Bečićima u Crnoj Gori, u suorganizaciji s crnogorskim Ministarstvom obrane, od 13. do 15. travnja 2010. održan je 23. sastanak Multinacionalne savjetodavne skupine (MAG – Multinational Advisory Group), upravnog tijela RACVIAC-a, Središta za sigurnosnu suradnju

Novi pravni status RACVIAC-a

Ovogodišnje proljetno zasjedanje MAG-a okupilo je predstavnike 20 zemalja članica RACVIAC-a, a sastankom je predsjedavao Draško Jovanović, zamjenik ministra obrane Crne Gore.

Prema već ustaljenoj desetogodišnjoj praksi, prvoga dana sastanka raspravljalo se o financiranju RACVIAC-a: realizaciji proračuna za 2009., prihvaćenom proračunu za tekuću godinu i projekciji za sljedeće razdoblje.

Drugi dan, na početku sastanka Multinacionalne savjetodavne skupine, direktor RACVIAC-a Nikola Todorčevski podnio je izvješće o radu RACVIAC-a u 2009. godini, s posebnim osvrtom na postignuća Središta, ostvarene rezultate, organizacijske i financijske izazove i naučene lekcije. Nakon toga, o realizaciji programa aktivnosti u 2009. i o provedbi programa u 2010. godini detaljnije su govorili voditelji triju programskih obučnih područja.

Posljednjom prezentacijom, o trenutnoj financijskoj problematici i personalnoj popunjenosti RACVIAC-a, s posebnim osvrtom na nacionalnu zastupljenost zemalja članica i upražnjena mjesta, s čime je nazočne upoznao zamjenik direktora RACVIAC-a brigadir Željko Cepanec, završio je službeni dio sastanka MAG-a.

Jedno od najvažnijih postignuća 23. zasjedanja MAG-a jest potpisivanje Ugovora o novom pravnom statusu RACVIAC-a. Predstavnici stalnih zemalja članica - Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Grčke, Hrvatske, Makedonije, Srbije i Turske - svečano su potpisali spomenuti ugovor 14. travnja, čime je završen proces unutarnjeg transformiranja RACVIAC-a, Središta za sigurnosnu suradnju, započet 2008. radi prilagodbe novoj, proširenoj misiji.

Naime, RACVIAC je 2008. proširio područje svoje aktivnosti s vojnosigurnosnih pitanja na širi spektar sigurnosnih

izazova: reformu sigurnosnog sektora (uključujući prenamjenu resursa obrane i tranziciju vojnog osoblja) te međunarodnu i regionalnu suradnju s naglaskom na euroatlantske integracije.

Ugovor o novom pravnom statusu definira novu misiju RACVIAC-a, detaljno regulira prava i obveze svih zemalja članica (stalnih, pridruženih i zemalja promatrača), razrađuje organizaciju i strukturu Središta, financijsko upravljanje, pravni status, povlastice i imunitete. Depozitor Ugovora je Vlada Republike Hrvatske.

Novi pravni status i nova organizacijska struktura RACVIAC-a prvi su vidljivi oblici okončanja procesa transformiranja i u tom smislu ovaj sastanak MAG-a može se smatrati vrlo važnim za daljnje djelovanje RACVIAC-a kao međunarodne, neovisne, neprofitne, akademske organizacije, u regionalnom vlasništvu zemalja jugoistočne Europe. ■

Tečaj je bio zahtjevan, to više što je odgovornost voditelja smjene golema. Časnici se bave borbenim menadžmentom (battle management), a veza su između sekcije za nadzor zračnog prostora i sekcije za upravljanje naoružanjem...

Časnici bojne ZMIN na NATO-ovoj obuci

Integracija vojnog sustava nadzora hrvatskog neba u jedinstveni NATO-ov sustav odvija se brzim ritmom. Možda najvažniju ulogu u njoj ima Bojna zračnog motrenja i navođenja (ZMIN), koja djeluje u sastavu HRZ-a i PZO-a. Naravno, za rad u zajedničkom sustavu potrebna je tehnološka opremljenost i kompatibilnost, te stručna osposobljenost ljudi. Tehnologija je na odgovarajućoj razini, a ni u stručnost naših časnika ne smijemo sumnjati, dokazuju se već godinama. No, za međunarodnu, NATO-ovu komponentu rada ipak trebaju određenu nadogradnju, koja mora biti certificirana. Obuka kojom će naši časnici dodati nove rečenice svojim stručnim profilima već je u punom jeku, a mi smo je popratili u Hrvatskom vojniku prije nekoliko brojeva, pišući o časnicima za motrenje i navođenje koji su završili tečaj u Mađarskoj. Ubrzo nakon toga, u Hrvatsku su se vratili satnik Vinko Blažević i natporučnik Eugen Vlašić. U mađarskom gradu Veszpremu završili su obuku za voditelje smjene (Master Controller) u Operativnom središtu, te dobili certifikate za vođenje mirnodopskih operacija (peace time). Kod sjevernih susjeda boravili su četiri tjedna, do početka travnja.

Tečaj je bio zahtjevan, to više što je odgovornost voditelja smjene golema. Časnici se bave borbenim menadžmentom (battle management), a veza su između sekcije za nadzor zračnog prometa i sekcije za upravljanje naoružanjem (to su, zapravo, časnici za navođenje, piloti i borbeni zrakoplovi). Jasnije rečeno, oni prenose informacije o događajima i situacijama u zračnom prostoru u CAOC 5 (Središte za združene zračne operacije) u talijanskom mjestu Poggio Renatico, sugeriraju kakva je vrsta postupka ili intervencije potreb-

Satnik Vinko Blažević i natporučnik Eugen Vlašić su u mađarskom gradu Veszpremu završili obuku za voditelje smjene (Master Controller) u Operativnom središtu, te dobili certifikate za vođenje mirnodopskih operacija

na te postupaju u skladu s dobivenim zapovijedima.

Njihov rad nije više orijentiran samo na hrvatske kolege i zračni prostor nego je sinkron s kolegama u mreži, koju čine i operativna središta Mađarske, Slovenije i Italije, a podređena je Operativnom središtu u CAOC 5 i Zapovjedništvu NATO-ovih zračnih snaga za jug Europe (CC Air Izmir) u turskom gradu Izmiru. Sigurnost zračnog prostora tih zemalja, kao uostalom i cijelog NATO-a, nedjeljiva je. Komunikacija između pojedinih središta mora biti usklađena i jedinstvena, svi se moraju razumjeti otprve jer i najmanja se pogreška skupo plaća. Blažević i Vlašić iskazali su zadovoljstvo obukom u Mađarskoj. Sada su upućeni u niz terminoloških i stručnih pojedinosti, te različite operativne postupke koji ih unificiraju s kolegama iz NATO-a. Mađarska je pravi izbor za obuku, smatraju naši časnici. Osim što su stručni, Mađari su, iznimno ljubazni domaćini, koji dobro razumiju situaciju u

kojoj se sada nalazi OSRH, jer još nedavno i sami su bili svježi u NATO-u, u prvoj fazi integracije u Savez.

Zahvaljujući uspješnoj obuci naših voditelja smjene, sada HRZ i PZO ima ljude svih potrebnih profila za operativno središte. Naravno, na ovome se neće stati, u Mađarsku će još naših časnika, a one koji uspješno prođu taj početni dio čekati će i daljnje usavršavanje. Za voditelje smjene, to znači put u Italiju i nešto dulju obuku za operacije u kriznim i konfliktnim situacijama.

Iako su Blažević i Vlašić iskusni časnici, rad u novim okolnostima daje im poseban osjećaj, osjećaj "odgovornosti ne samo za svoju zemlju nego za cijeli Savez". Nestropljivo očekuju jednu međunarodnu vježbu u kojoj će primijeniti nova iskustva. Nedavno su sudjelovali u internoj vježbi, koja je "odrađena vrlo dobro". Obojica optimistično tvrde: "Spremni smo dočekati bilo koju procjenu i ne bojimo se ničega." ■

Kristian DRUŽETA

Obuka tjelesnih čuvara u državnim službama mora biti standardizirana i jedinstvena. To znači da se planiranje i provedba obuke ne smije i ne može provoditi samo na temelju iskustva i znanja starijih. Često su ta iskustva i znanja upitna i ne prate suvremene standarde i pristupe. Osim toga, potreba za standardizacijom proizlazi iz vjerojatnosti suradnje između različitih službi. Ne smijemo smetnuti s uma da posao osiguranja obavlja cijeli tim i da često to nije samo onaj djelatnik koji se kreće neposredno uz štice osobu i osigurava zonu od 360°. S obzirom na to da bi opis poslova svakog dijela koji bi trebao činiti skupinu za osiguranje zauzeo previše prostora, za potrebe ovog članka bit

će objašnjene samo zadaće, vještine i znanja osobnog čuvara koji se nalazi neposredno uz štice osobu. Naglašavam da ta znanja također moraju imati i sve ostale osobe koje sudjeluju u neposrednom osiguranju štice osobe.

Obuka tjelesnih čuvara može se podijeliti u pet osnovnih područja, a ta područja jesu: zaštitna pratnja, zaštitna vožnja, izbjegavanje i otklanjanje napada na štice osobu, bliska borba s oružjem i bez njega te prva pomoć. I.B.A – International Bodyguard Association – Croatia u svom programu kao cilj osposobljavanja navodi preventivno suzbijanje opasnosti, što se postiže

svladavanjem znanja sedam osnovnih vještina i znanja, koji su pri radu tjelesnog čuvara prijeko potrebni, a to su zaštitna pratnja, zaštitna vožnja, komunikacija i kontrola nad napravama za elektronički nadzor, kontrola nad improviziranim eksplozivnim napravama, blizak obračun s oružjem ili bez njega, prva pomoć i protokol.

Zaštitna pratnja

Zaštitna pratnja je dio znanja i vještina neposrednog osiguranja koje mora svladati svaki sudionik neposred-

Sedam je osnovnih vještina i znanja koji su pri radu tjelesnog čuvara prijeko potrebni, a to su zaštitna pratnja, zaštitna vožnja, komunikacija i kontrola nad napravama za elektronički nadzor, kontrola nad improviziranim eksplozivnim napravama, blizak obračun s oružjem ili bez njega, prva pomoć i protokol

nog osiguranja, te biti sposoban primijeniti i prilagoditi formaciju zaštitne pratnje prema potrebama na terenu.

Zaštitnu pratnju možemo podijeliti na osnovnu zaštitnu pratnju i posebnu zaštitnu pratnju. Razlika je između ova dva oblika u načinu provođenja zaštitne pratnje kada štice osoba već ima osobnog pratioca. Takvu situaciju možemo imati prilikom posjeta stranih državnika koji već imaju osobnog pratioca. Taj oblik osiguranja je specifičan i zahtijeva malo drukčiji pristup od osnovne zaštitne pratnje. I jedan i drugi pristup osiguranja podijeljen je na zaštitno osiguranje s jednim i više pratilaca. Osnovne formacije pratilaca možemo podijeliti na

Zadaće, vještine i znanja

formacije s jednim pratiocem, dva pratioca, tri i više pratilaca. Osnovna je zadaća pratilaca promatranje i intervencija.

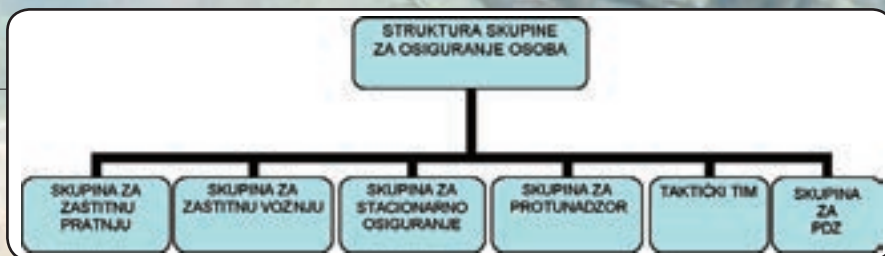
Bez obzira na broj pratilaca, ova osnovna zadaća uvijek se mora zadovoljiti. Zadovoljavanjem ovih zahtjeva pratilaca osigurava se puna sigurnost štićene osobe. Promatranjem se djeluje preventivno, odnosno njime možemo izbjeći potencijalnu opasnost. Ono nam također omogućuje intervenciju koja može biti u obliku bijega ili suočavanja s prijetnjom.

Ovisno o broju pratilaca mijenja se zona promatranja, ali ono što je zajedničko za sve vrste formacija jest da pratilac mora promatrati svoju zonu, koja može biti od 70 do 360 stupnjeva. Na taj način se uspostavlja siguran krug u kojemu se nalazi štićena osoba.

Pratilac bi se trebao nalaziti na udaljenosti od VIP osobe za dužinu ruke. Svakako, to pravilo

ovisi o stupnju ugroženosti u određenom području. Isto tako se često događa da uza štićenu osobu ide još netko pa nije moguće zadovoljiti taj uvjet. Ali treba težiti da barem pratilac 1 bude uz VIP osobu. Pratilac 1 mora štićenu osobu uvijek zaštititi svojim tijelom kad to zahtijeva situacija. Svi pratioci moraju poznavati borbu s oružjem i bez njega, moraju biti u takvoj kondiciji da mogu otkloniti napad na sebe i štićenu osobu. Pozornost im mora biti na najvišoj razini i stalno moraju promišljati o mogućoj reakciji u slučaju napada na VIP osobu. Moraju voditi računa o terenu po kojemu se kreću. Znači da opasnost ne mora prijetiti samo od drugih

osoba. Štićena osoba može biti u opasnosti i zbog zapreka na putu, skliskog tla i sl. Pratilac mora biti spreman da u svakom trenutku mijenja oblik formacije ovisno o zahtjevima što ih diktiraju okolnosti prilikom provedbe neposredne zaštite. Ovo je posebice važno jer nije dobro kruto se držati zadane formacije ako zahtjevi na terenu nalažu prilagodljivost.

Broj pratilaca koji će se angažirati u zaštitnoj pratnji ovisi o stupnju ugroženosti VIP osobe, o terenu po kojemu se kreće, o rangu štićene osobe. Ako je riječ o privatnim osobama, najčešće će se raditi s jednim do tri pratioca. Prilikom rada s državnim institucijama, na raspolaganju je veći broj pratilaca.

Ako se sa štićenom osobom kreće po mjestima gdje je gužva, onda pratioci trebaju biti što bliže VIP osobi. Važno je da pratioci u svakom slučaju budu na takvoj udaljenosti od štićene osobe da mogu pravodobno reagirati, zaštititi je i onemogućiti napad.

Zaštitna vožnja

Zaštitnom vožnjom osiguravamo siguran prijevoz štićene osobe od točke A do točke B motornim vozilom. Zaštitnu vožnju dijelimo na defenzivnu i ofenzivnu, odnosno sigurnosnu, izbjegavajuću i napadačku. Osobni čuvari moraju znati izabrati primjereno vozilo, koje je adekvatno opremljeno, planirati kretanje u različitim konvoj-formacijama, poštovati postupke pregleda i čuvanja vozila.

Sigurnosno osiguravamo takvu vožnju koja sprečava potencijalnu opasnost. Potrebno je poznavati cestovne propise te prilagođavati vožnju uvjetima na cesti, poznavati postupke pri promjeni prometnog traka, izmjeni prometnog traka na prometnici s više trakova, izlazak sa sporedne na glavnu cestu, približavanje križanju sa svjetlosnom

signalizacijom, postupak pri skretanju ulijevo i udesno, vožnju u kružnom toku, izlaz s glavne na sporednu cestu, vožnju u konvoju u urbanom i neurbanom području, reagiranje i postupke u slučaju kvara vozila.

Izbjegavajuća vožnja je ona koja omogućuje reagiranje osobnih zaštitara u slučaju blokirane ceste ili zasede, poduzimanje mjera protunadzora i taktičke vožnje.

Napadačka vožnja podrazumijeva uporabu vozila kao sredstva ili oružja kojim se štiti život štićene osobe.

Potrebno je razlikovati zaštitnu vožnju od zaštitne pratnje motornim vozilom. Često zaštitna pratnja nije i zaštitna vožnja. Zaštitna vožnja, za razliku od zaštitne pratnje motornim vozilom, ima zadaću da zaštitni štićenu osobu koja se nalazi u vozilu, a zaštitna pratnja motornim vozilom ima zadaću osigurati prednost prolaza, odnosno upozoriti druge sudionike u prometu na potrebu propuštanja vozila pod pratnjom. Zaključno, zaštitna vožnja sadrži u sebi zaštitnu pratnju, dok samo zaštitna pratnja motornim vozilom u sebi ne sadrži zaštitnu vožnju. Zaštitna pratnja je regulirana člankom 148. Zakona o sigurnosti prometa na cestama, a temelj za zaštitnu vožnju reguliran je člankom 89. Zakona o policiji i policijskim ovlastima, koji definira uporabu posebnih motornih vozila prilikom osiguranja štićenih osoba kada se vozila mogu upotrijebiti kao sredstvo prisile prilikom osiguranja štićenih osoba, ako uporabom drugih sredstava prisile nije moguće zaštititi život štićene osobe.

U sljedećem broju čitajte o obući iz ostalih vještina i znanja koje treba posjedovati tjelesni čuvar. To su znanja za izbjegavanje i otklanjanje napada, borba na bliskoj udaljenosti, prva pomoć, bonton i protokol. ■

TJELESNOG ČUVARA

Dosad je u Središtu provedeno 19 vježbi na zemljištu, u kojima je sudjelovalo oko 3600 pripadnika različitih postrojbi. Spektar priprema proširen je i na postrojbe koje se pripremaju za međunarodne vojne operacije, istaknuo je zapovjednik SBO, pukovnik Mirko Stošić napominjući da će profesionalizam i domoljublje biti i nadalje u službi provođenja svih postavljenih zadaća koje očekuju Središte

PROFESIONALIZAM I DOMOLJUBLJE u službi izvršavanja postavljenih zadaća

Najistaknutijim djelatnicima Središta dodijeljene su pohvale zapovjednika

Na vojnom poligonu "Eugen Kvaternik" u Slunju, 6. travnja svečano je obilježena 7. obljetnica osnutka Središta za borbenu obuku. Svečano obilježavanje započeto je postrojavanjem svih pripadnika Središta na pisti za postroj.

Nakon pozdrava voditelja programa svečanosti upućenog pripadnicima SBO-a, i minute šutnje za sve poginule branitelje tijekom Domovinskog rata, okupljenim pripadnicima obratio se zapovjednik Središta, pukovnik Mirko Stošić.

Pukovnik Stošić u svom je govoru istaknuo da partnerstvo Republike

Hrvatske s NATO savezom traži i kompatibilnost Hrvatske vojske s članicama NATO saveza, te da su takvi zahtjevi uvjetovali i promjene unutar sustava obuke i rada OSRH.

Uvođenjem borbeno–usredotočene obuke u sustav obuke Hrvatske vojske i ustrojavanjem Simulacijskog središta stvorene su pretpostavke za početak ustrojavanja postrojbe koja će uporabom realne simulacije pružiti potporu i provjeravati uvježbanost postrojbi za borbeno zadaće. Novoustrojeno i samostalno Središte za borbenu obuku, koje može odgovoriti postavljenim zadaćama i zahtjevima vremena, počelo je s radom

1. travnja 2003. Istodobno su vođeni i pregovori s OS SAD o nabavi sustava simulacije MILLES 2000, koji su uspješno i završeni 26. travnja 2004., kad SBO dobiva spomenuti simulacijski sustav.

U lipnju 2006. provedena je i prva vježba uz primjenu sustava s 2. satnijom gardijske brigade (*Gromova*), na kojoj su se odmah pokazali pozitivni rezultati u prosudbi obučenosti postrojbe za njezinu misiju, istaknuo je pukovnik Stošić.

Tijekom izlaganja, zapovjednik SBO je iznio da je do sada u Središtu provedeno 19 vježbi na zemljištu, u kojima je sudjelovalo oko 3600 pripadnika različitih postrojbi. Spektar priprema proširen je na postrojbe koje se pripremaju za međunarodne vojne operacije.

Na kraju je zahvalio svim djelatnicima Središta za borbenu obuku na nesebičnoj suradnji, trudu i zalaganju u radu te je istaknuo da će profesionalizam i domoljublje biti i nadalje u službi provođenja svih postavljenih zadaća koje očekuju Središte. To je trajno obvezujuća zadaća Središta za borbenu obuku, koja će, kao i uvijek do sada, biti odrađena na najbolji mogući način, zaključio je zapovjednik.

Najistaknutijim djelatnicima Središta potom su dodijeljene pohvale zapovjednika. Izaslanstvo SBO na čelu sa zapovjednikom zapalilo je svijeću na spomeniku poginulim braniteljima u parku u gradu Slunju.

Svečanost je završena održavanjem malonogometnog turnira te turnira u stolnom tenisu i šahu. ■

U HRM-u održana radionica

U HRM-u u Splitu, od 12. do 16. travnja održana je radionica "Oil Spill Preparedness Workshop" u organizaciji Ureda za bilateralne poslove Američkog ureda za obrambenu suradnju.

Nositelj aktivnosti u ime HRM-a bio je zamjenik zapovjednika Obalne straže, kapetan bojnog broda Boris Katičin, a radionicu je vodio stručni tim iz sastava Zapovjedništva oružanih snaga SAD za Europu s predstavnikom kapetanom bojnog broda Gregoryjem J. Zielinskim, iz Zapovjedništva pomorskih snaga Ratne mornarice SAD za Europu, Zapovjedništva pomorskih snaga ratne mornarice za Afriku i Agencije za obrambenu logistiku oružanih snaga SAD. U radionici se raspravljalo o svjetskim incidentima onečišćenja i načinu rješavanja tih problema. Razmijenjena su iskustva zemalja pogođenih incidentima onečišćenja. Predstavljeni programi koji su se primjenjivali prilikom incidenata onečišćenja vrlo su korisna informacija kako bi se u budućnosti mogli primijeniti kao pomoćni alat u razradi daljnje strategije

prilikom incidenta onečišćenja. Na radionici su bili i mornarički vojni izaslanik kapetan korvete Robert Woods, zapovjednik Obalne straže Latvije kapetan bojnog broda Hermanis Cernovs, predstavnik mornarice Crne Gore, djelatnici Nacionalne garde Minnesote i MPA, predstavnici i djelatnici HRM-a i Obalne straže RH, predstavnik GSOSRH, predstavnici ministarstava: unutarnjih poslova; mora, prometa i infrastrukture; zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva; poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja; regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva (MUP, MMPI, MZOPUG, MPRRR, MRRŠVG), te DUSZ i CIAN d.o.o.

Radionica je uspješna nadogradnja u obuci djelatnika Obalne straže RH u daljnjem kvalitetnom usavršavanju zadaća u skladu s međunarodnim standardima. Razmjena iskustava temelj je za buduću suradnju kao i interoperabilnost u situacijama onečišćenja mora i okoliša.

OJI HRM

Pripadnici povijesne postrojbe KPV ZNG-91 posjetili Pukovniciju VP-a

U vojarni "Domobranska" u Karlovcu, pripadnici povijesne postrojbe Karlovački počasni vod ZNG-91 posjetili su 7. travnja Pukovniciju Vojne policije HKoV-a. Postrojba se sastoji od 15-ak pripadnika mlađe populacije koju vodi brigadir u miru Dubravko Halovanić. Časnik za odnose s javnošću poručnik Turkalj i prvi dočasnik PVP-a časnički namjesnik Berislavić upoznali su pripadnike povijesne postrojbe s razvojem Vojne policije od trenutka ustrojavanja 1991. do današnjih dana. Predstavili su im ustroj, razmještaj, zada-

će i specifičnosti Vojne policije OSRH i HKoV, te ulogu PVP-a u svakodnevnom

životu i radu OSRH sa sudjelovanjem pripadnika PVP-a u mirovnim operacijama i aktivnostima u međunarodnoj vojnoj suradnji.

Posebnu pozornost gosti su posvetili TT zboru naoružanja i opreme, kojom se pripadnici Specijalne vojne policije PVP HKoV i pripadnici VP-a u mirovnim operacijama svakodnevno koriste u obuci i provedbi zadaća. Gosti su pokazali zanimanje za aktivnosti kojima se bave Vojna policija HKoV i OSRH i izrazili zadovoljstvo vide-
nim, te se nadamo i daljnjim posjetima i suradnji.

OJI

Pripadnici 3. CS OMLT-a posjetili zagrebačku džamiju

Pripadnici OSRH koji su u sastavu trećeg američko-hrvatsko Operativnoga mentorskog tima za vezu (CS OMLT), u skladu s već uhodanom praksom, posjetili su zagrebačku džamiju u sklopu priprema za odlazak u mirovnu misiju ISAF u Afganistanu. Nakon pozitivnih iskustava prva dva operativna tima za vezu, i treći tim je došao do završnih priprema za skoriji odlazak u Afganistan. Glavna zadaća ovoga tima jest mentoriranje Afganistanske nacionalne vojske. Nakon odslušanih predavanja o osnovama islama, uz poseban osvrt na plemenski mentalitet i specifičnosti afganistanske zbilje, ponajprije povijesne, kulturološke i religijske, pripadnici Operativnog tima ušli su u molitveni dio džamije, gdje su se upoznali s pravilima ponašanja u džamiji i simbolima islama.

Zapovjednik 3. CS OMLT pukovnik Dražen Sebastijan zahvalio je predavaču, dr. Azizu ef. Hasanoviću, na dragocjenim savjetima i poticajima koje im je uputio.

Mirko ČOŠIĆ

NOVA GENERACIJA WHEELBARROWA

Američka tvrtka Northrop Grumman predstavila je novu generaciju robota za razminiranje Wheelbarrow Mk9. Za razliku od prijašnje serije robota Wheelbarrow, nova serija Mk9 ima niz poboljšanja: digitalnu komunikaciju za bolje i učinkovitije upravljanje robotom, unapređeno sučelje za upravljanje robotom s novim zaslonom osjetljivim na dodir te novom upravljačkom palicom, operator ima na raspolaganju i bežični ručni upravljački uređaj, a omogućen je i veći raspon unaprijed programiranih aktivnosti koje robot može samostalno obaviti. Ugrađen je i poseban podatkovni kanal za integraciju dodatnih senzora. Novo vozilo kreće se brzinom 5 km/h, svladava stube do kuta od 45 stupnjeva. Ugrađena ruka manipulatora ima sedam zglobova, doseg do 6 metara te može podići teret do 150 kg. Wheelbarrow ima dugu povijest uporabe u zadaćama uklanjanja eksplozivnih sredstava. Prvi su ih put uporabili u britanskoj vojsci tijekom 70-ih godina XX. stoljeća. Od tada je tvrtka vojnim i policijskim korisnicima diljem svijeta dostavila više od 9 000 robota Wheelbarrow raznih serija.

M. PETROVIĆ

Foto: Northrop Grumman

BMT PRIKAZAO DIZAJN BRZOG DESANTNOG PLOVILA

BMT Nigel Gee i BMT Defence Services, podružnice grupacije BMT Group, vodeća međunarodna tvrtka za projektiranje pomorskih plovila, inženjering i konzalting upravljanja rizikom je predstavila svoj novi dizajn brzog desantnog plovila (Fast Landing Craft - FLC).

Ugovor o razvoju ovakvog tipa plovila dodijelilo je britansko ministarstvo obrane, dok je tim stručnjaka razvio u potpunosti novu, još neispitanu, tropramčanu formu jednotrupca uporabom tzv. primarne forme trupa nastale tijekom BMT-ova istraživačko-razvojnog programa koji je uključio i bazenska ispitivanja odlika modela trupa radi optimizacije konačnih performansi trupa.

Veličina aluminijskog plovila je određena smanjivanjem postojećeg LCU Mk10 desantnog broda i u skladu sa zahtjevima za operativnost unutar velikih britanskih desantnih plovila za potporu operacijama te u skladu s dodatnim taktičko-tehničkim zahtjevima za visokom

brzinom i velikom nosivosti dodatnog tereta (do 28,5 čv pri transportu četiriju terenskih vozila odnosno 22 čv pri transportu velikog borbenog tenka), minimalan pad brzine od 1 čv pri stanju mora 4, uz iznimne značajke pomorstvenosti, upravljanja i dobar stabilitet prilikom iskrcanja/ukrcanja na obalu.

M. PTIĆ GRŽELJ

NANO ZA ZAŠTITU

Američka tvrtka KDH Defense Systems sklopila je ugovor s tvrtkom NanoMech o razvoju novih materijala za izradu tjelesnih oklopa. Ugovor je vrijedan 350 000 dolara. Riječ je o važnom ugovoru jer je NanoMech tvrtka specijalizirana za istraživanja i primjenu nanotehnologija u proizvodima za svakodnevni život. Suradnja s KDH Defense Systems trebala bi rezultirati razvojem nove generacije tjelesnih oklopa koji bi zbog uporabe naprednih nanoteh-

Foto: Business Wire

nologija imali bolje značajke i pružali bolju zaštitu. Novi nanomaterijali trebali bi omogućiti bolji odnos zadržavanja moć-masa, veću fleksibilnost te uvođenje naprednih osobina kao što je antimikrobna zaštita. Istraživači NanoMecha vjeruju da će prednosti nanotehnologija koje su se dosad dokazale u brojnim područjima omogućiti izradu naprednih tjelesnih oklopa te veću zaštitu za vojnike i policajce diljem svijeta.

M. PETROVIĆ

NAPREDUJE RAZVOJ NOVE INAČICE HELLFIREA II

Američka tvrtka Lockheed Martin je početkom travnja uspješno obavila prvo gađanje cilja bojom glavom na novoj inačici navođenog projektila zrak - zemlja AGM-114 R (Romeo) Hellfire II. Riječ je o najnovijem članu brojne porodice Hellfirea. Za Romeo, koji ima poluaktivno lasersko navođenje, je svojstveno da poput AGM-114K-A ima tzv. višenamjensku bojnu glavu odnosno kombinaciju probojne i fugasno-rasprskavajuće bojne glave. Svrha takve kombinacije jest postizanje znatno bolje fleksibilnosti za

napad na veći spektar ciljeva, odnosno za napad na dobro utvrđene i oklopljene ciljeve te za napad na motorna vozila, razna plovila, laka okopna vozila i pješništvo.

Dotatna je odlika i modul ESAF koji će omogućavati posadama tempiranje aktiviranja bojne glave, ovisno o cilju napada. Uz to, AGM-114 R (Romeo) Hellfire II odlikuje i mogućnost lansiranja na ciljeve koji se nalaze iza platforme s koje se lansira.

I. SKENDEROVIĆ

Foto: Lockheed Martin

RUMUNJSKOJ DOSTAVLJENI PRVI SPARTANI

Na rumunjskom aerodromu Bukurešt - Otopeni 12. travnja je obavljena primopredaja prvih Spartana između talijanskog proizvođača zrakoplova tvrtke Alenia Aeronautica i rumunjskog ministarstva obrane. Riječ je o prva dva od ukupno naručenih sedam srednjih taktičkih transportnih aviona C-27J Spar-

tan, o čemu je u prosincu 2007. Rumunjska zaključila ugovor s Aleniom. Uz dostavu sedam aviona, Rumunjska je za iznos od 217 milijuna eura naručila simulator za obuku i trenazu letačkog osoblja, veću količinu potrošnog materijala, zamjenskih dijelova, pratećeg alata i dokumentacije te obuku letačkog i tehničkog sastava rumunjskog ratnog zrakoplovstva.

Rumunjska novim transportnim avionima kani zamijeniti svoje Antonove An-24 i An-26, a Spartani će zajedno s C-130 Herculesima činiti rumunjsku transportnu kralježnicu, odnosno služiti za zadaće prijevoza ljudi i opreme, sanitetske letove, traganje i spašavanje te za protupožarnu borbu. U klasičnoj vojnoj konfiguraciji unutarnjeg transportnog prostora Spartan može ponijeti do 62 vojnika s opremom, ili 46 padobranaca. U sanitetskoj konfiguraciji unutarnjeg transportnog prostora može prevesti 36 nosila uz prateće medicinsko osoblje.

I. SKENDEROVIĆ

KASNI DOSTAVA PRVE INDIJSKE PODMORNICE SCORPENE

Program indijskih podmornica Scorpene prvi put je pogođen problemima zbog kašnjenja tehničke dokumentacije, nadalje nastao je zastoj programa zbog optužbi za mito, a time i istragom koja je provedena.

Čelnici tvrtke i brodogradilišta u kojem se sporne podmornice grade, Mazgaon Docks Limited izjavili su da očekuju da će prva od šest podmornica u klasi biti dostavljena u roku četiri godine, što znači u razdoblju 2014-2015. Ukupno kašnjenje od terminskih planova za prvu

podmornicu bilo bi, prema sadašnjim pokazateljima, između dvije i dvije i pol godine. Također se navodi da su sporna pitanja riješena te se naručuje razna oprema kojom bi se započela faza opremanja plovila.

U skladu s razmatranjima vojnih analitičara, utjecaj kašnjenja može biti ozbiljan, jer od 2012. indijskoj ratnoj mornarici ostat će samo devet operativnih od ukupno 16 podmornica, a ostale će biti prestare za uporabu.

M. PTIĆ GRŽELJ

Foto: Krauss-Maffei Wegmann

NOVI OKLOPNJACI ZA NJEMAČKU VOJSKU

Njemačka tvrtka Krauss-Maffei Wegmann sklopila je s njemačkim Saveznim uredom za obrambene nabave BWB ugovor o dostavi 41 vozila Dingo 2. Vozila će njemačkoj vojsci biti dostavljena do kraja 2010. Uz njemačku vojsku, Dingo je dosad ušao u operativnu uporabu u Austriji, Belgiji, Luksemburgu i Češkoj. Vozilo je isprobano u različitim mirovnim misijama u BiH, Kosovu, Libanonu i Afganistanu. Dingo 2 pruža dobru oklopnu zaštitu za osam vojnika.

Bit će opremljen paljbom stanicom s daljinskim upravljanjem FLW 100 koja se može opremiti raznim vrstama oružja. Oklopna zaštita štiti posadu od paljbe pješačkog oružja, šrapnela, mina te improviziranih eksplozivnih naprava. Načinjen je na podvozju terenskog kamiona Mercedes Benz Unimog. Uz dobru terensku pokretljivost može se prevoziti i transportnim avionima C-160, C-130 i budućim A400M.

M. PETROVIĆ

MODERNIZACIJA AMERIČKOG NOSAČA ZRAKOPLOVA USS ABRAHAM LINCOLN

Američka je ratna mornarica dodijelila ugovor za početnu procjenu vrijednosti, ukupno 80,1 milijuna dolara korporaciji Northrop Grumman (NG) za izradu potrebnih planskih priprema za srednjoživotnu nadopunu gorivom, potpuni remont i druge potrebne radove nosača zrakoplova na nuklearni pogon USS Abraham Lincoln (CVN 42) klase Nimitz. Ako se izvrše sve opcije početnog ugovora, puna vrijednost svih radova mogla bi dosegnuti 678,6 milijuna dolara. Brodograđevni sektor korporacije NG je nositelj osnovnog ugovora koji uključuje planiranje, projektiranje, izradu dokumentacije, inženjering, nabavu materijala, nadzor nad remontom, izradu i potporu svih potrebnih radova u brodograđilištu ili na samom objektu. USS Abraham Lincoln je peti nosač zrakoplova klase Nimitz, dostavljen američkoj mornarici 1989. a jednako tako i peto plovilo iz iste klase koje prolazi potrebne radove remonta i srednjoživotnu nadopunu goriva. Postoje najave da će samo u ovoj fazi planskih priprema sudjelovati više od 1 000 zaposlenih. Gotovo istodobno, objavljena je vijest da su predviđeni troškovi gradnje nove generacije nosača zrakoplova klase USS Gerald R Ford, koja se trenutno sastoji od tri plovila, narasli za 5,4 milijarde dolara što čini 15,5% veće povećanje u odnosu na posljednje izvješća iz rujna 2008. Prema sadašnjim pokazateljima, cijena ovih brodova iznosi 40,5 milijarde dolara. Najveći dio novonastalih troškova proizašao je iz činjenice za pomakom izrade pojedinog nosača zrakoplova u petogodišnji interval umjesto četverogodišnjeg.

M. PTIĆ GRŽELJ

DOSTAVLJEN PRVI MODERNIZIRANI NJEMAČKI TORNADO

Foto: US DoD

Tvrtka EADS Defence & Security (DS) je početkom travnja njemačkom ratnom zrakoplovstvu dostavila prve moderni-

zirane višenamjenske borbene avione Tornado, i to inačicu ECR (Electronic Combat and Reconnaissance). Moder-

nizacija njemačkih Tornada je obavljena u sklopu tzv. ASSTA 2 (Avionics Software System Tornado Ada) programa, u kojemu treba biti obnovljeno ukupno 85 aviona, i to ECR inačice elektroničko ratovanje i izviđanje te IDS/RECCE (Interdictor/Strike + Reconnaissance) inačice odnosno jurišna inačica opremljena RECCE podvjesnikom.

Naglasak modernizacije stavljen na ugradnju nove digitalne avionike, ugradnju novih višefunkcijskih prikaznika u boji, snažnije letno računalo, bolju zaštitu od napada protivničkih PZO projektila (Tornado Defensive Aids Subsystem), dodatni navigacijski sustav te potporu za nošenje krstarećih projektila Taurus.

I. SKENDEROVIĆ

Važnost i učinkovitost obuke vojnih pilota uporabom letećih meta prepoznata je od samog početka vojne uporabe aviona

ZRAKOPLOVNE VUČENE METE

Obuka vojnih pilota na mlaznim borbenim avionima je oduvijek, a posebno danas, predstavljala izrazito zahtjevnu, dugotrajnu i financijski skupu aktivnost. Najzahtjevniji korak u cjelokupnoj obuci jest borbena obuka u zraku koja uključuje samostalno ili skupno letenje, pretraživanje područja, otkrivanje potencijalnih ciljeva, presretanje i borbeno djelovanje. Za tu namjenu, između ostalog, rabe se i zrakoplovne vučene mete. Važnost i učinkovitost obuke vojnih pilota uporabom letećih meta prepoznata je od samog početka vojne uporabe aviona, a njihov je razvoj pratio razvoj borbenih aviona i njihova naoružanja te su i danas u primjeni.

Zrakoplovne mete - prvi počeci, iskustva i razvoj

Prva iskustva s vučenim metama javljaju se prije II. svjetskog rata kada su se za tu namjenu rabili oštećeni i neperspektivni avioni iz vojnih inventara koji su se pritom prilagođavali. Glavna

modifikacija u avion-tegljač sastojala se od prilagodbe prostora u kabini za operatera sustava mete koja se najčešće izvlačila i uvlačila prije slijetanja preko zrakom pokretanog vitla. Također, meta se u zraku mogla odbacivati. Operateri meta su najčešće bili zrakoplovci-volonteri. Prve mete nisu imale nikakav posebni oblik, već je bila riječ o jednostavnim dugim svežnjevima sajlji simbolično obojenim po stupnjevima da bi se simbolizirala udaljenost od aviona-tegljača. Avioni kao Fairey Battle i Short Sturgeon uobičajeno su vukli posebno oblikovane nastavke ili platnene komade koji su s avionima bili spojeni sajlama dugim do nekoliko tisuća metara. Piloti-lovci i zrakoplovni strijelci bi otvarali paljbu po takvim prvim metama rabeći streljivo u boji da bi se pogodci registrirali i poslije analizirali. Ubrzo se uvidjela opasnost takvih vježbi zbog mogućnosti pogađanja aviona-tegljača. Zbog toga su se ti avioni bojili posebnim shemama s jasno uočljivim kontrastnim kombinacijama.

No, unatoč tome i kasnijim usavršenim sigurnosnim metodama, nesreće prilikom vježbi s vučenim metama su prisutne od prvih dana.

Nakon II. svjetskog rata, slična praksa uporabe aviona je nastavljena te se javljaju i prve civilne tvrtke koje otkupljuju vojne avione i njima obavljaju usluge vuče meta za ratna zrakoplovstva. Dvije najpoznatije tvrtke iz tog vremena bile su Deutsche-Luftfahrt Beratungsdienst iz tadašnje Zapadne Njemačke i Svensk Flygtjänst iz Kraljevine Švedske. Obje tvrtke rabile su avione Hawker Sea Fury, Fairey Firefly i Douglas Skyraider.

Učinkovitost obuke vojnih pilota i protuzrakoplovaca na vučenim metama je ubrzo prepoznata što je i dovelo do razvoja različitih vrsta meta koje su se razvijale usporedno s razvojem i primjenom zrakoplovnih projektila i granata protuzrakoplovnih topova. Tako se tijekom 60-ih i 70-ih godina prošlog stoljeća zbog povećanja potrebe obuke javljaju i prve civilne privatne tvrtke

koje nude usluge vuče zrakoplovnih meta, kao i popratne radnje vezane za registraciju i analizu podataka pogađanja. U početku praksa je bila orijentirana na modifikacije vojnih aviona koji su se povlačili iz operativne uporabe u zračnim snagama. S povećanjem brzina borbenih aviona i usporedno s razvojem projektila zrak-zrak te protuzrakoplovnog naoružanja, tehnički i taktički zahtjevi prema metama su bili sve stroži. Za simulaciju brzih projektila ili aviona, vučena meta nije bila najprikladnije rješenje zbog ograničenja maksimalnih operativnih brzina avionategljača i općenito zbog sigurnosnih razloga. Zbog toga su se počele razvijati i autonomne mete i posebni bespilotni daljinski upravljani realni avioni. Takvi sustavi imaju vlastiti pogon, a mogu se lansirati s mobilnih stanica-lansera, poletjeti sa zemlje ili pak mogu biti

tijekom vježbe tajvanskog mornaričkog PZO-a.

Tvrtka za vuču meta GFD - priča o uspješnoj suradnji s Luftwaffeom

U svijetu zrakoplovnih vučenih meta vrijedno je osvrnuti se na iskustva njemačkih zračnih snaga (Luftwaffe) koje ove godine tijekom svibnja obilježavaju 21. obljetnicu uspješne suradnje s tvrtkom GFD (Gesellschaft für Zielerstellung). Ovakav način suradnje davanjem "vanjske usluge" obuke vojnih pilota tvrtke koja posjeduje svoju flotu namjenskih aviona sa sustavima meta s popratnim uređajima i stručnim osobljem, bio je čest slučaj. U posljednjih 30-ak godina zbog sve sofisticiranijih meta, popratnih sustava, procedura i zahtjeva u obuci, javljaju se tvrtke koje se specijalizirano bave davanjem

šest aviona F-86 Sabre Mk.6. Nakon dokazanih sposobnosti i zadovoljstva korisnika, njemačke OS su odlučile povjeriti ovu aktivnost tvrtki Condor na neograničeno razdoblje.

Tadašnji plan odvijanja obuke uključivao je uzlijetanje aviona F-86 s aerodroma u Westerlandu na otoku Sylt, odakle bi se uputio na poligone protuzračne obrane Todendorf i Putlos koji se nalaze na zapadnoj obali Baltičkog mora. Uobičajeni "borbeni teret" tijekom ovih zadaća bile su dvije mete po avionu izrađene od lijepljenog kartona ili plastike.

Kad su 1974. godine povučeni iz operativne uporabe u Luftwaffeu tvrtka Condor za svoje aktivnosti vuče meta nabavlja avione Fiat G.91, a te godine se tvrtka premješta u zrakoplovnu bazu Hohn. Avioni su letjeli pod vojnim registracijskim oznakama, a bili su smješteni u helikopterskim hangarima u zapadnom dijelu baze, što je potrajalo do 1978. godine kada je završen i pušten u operativnu uporabu potpuno novi hangar tvrtke Condor. Dotad, zrakoplovno-tehničko i letačko osoblje je bilo smješteno u barakama i šatorima, a tvrtka je izvodila isključivo demonstracijske letove s vučenim metama i bez njih sve dok avioni Fiat G.91 nisu u potpunosti povučeni iz operativne uporabe Luftwaffe.

Zbog ekonomskih i eksploatacijskih razloga ubrzo se počela planirati nabava civilnog aviona za vuču meta. Tada na scenu stupa tvrtka GFD, podružnica tvrtki Condor i Aerodienst Nürnberg. Dok je tvrtka Condor još uvijek rabila Fiat G.91, GFD je započeo s nabavom prva četiri Learjeta 35 i 36 (po dva svakog modela). Opremljeni s po dva vanjska nosača vučenih meta, Learjeti su bili u mogućnosti nositi dvostruki broj meta po avionu. Dok je osam Fiata G.91 bilo nužno za provođenje zadaća s dvije mete u razdoblju od dva sata, za istu zadaću dovoljan je bio jedan Learjet. Važno je napomenuti da sustav vučenih meta zahtijeva instalaciju posebnih uređaja i sustava u Learjete. Tako su oni opremljeni posebnim laserskim sustavima (laserski reflektor) za praćenje aviona, razvijenim unutar tvrtke. Tim su-

Learjet 35A u formacijskom letu s dva Eurofightera

odbacivani s aviona-nosača, najčešće bombardera. Ovakvi sustavi jesu najsofisticiraniji sustavi meta, ali su vrlo skupi. Realnost je današnjice istodobna uporaba autonomnih i vučenih meta. No, zbog ekonomskih razloga, vučene mete su ipak zastupljenije i u velikoj mjeri pokrivaju raspon zahtjevanih elemenata obuke. Unatoč visokim i strogim mjerama sigurnosti i operativnim pravilima tijekom izvođenja vježbi s vučenim metama, događaju se, nažalost, i nesreće s kobnim posljedicama. Tako je 1994. godine slučajno oboren avion-tegljač Golden Aviation Lear 35A

usluga vuče zrakoplovnih meta u obuci vojnih pilota.

U Luftwaffeu je dugi niz godina uhdan i pokazao se pouzdanim program obuke vojnih pilota na vučenim metama posebno specijaliziranih civilnih tvrtki. Prije tvrtke GFD ovom djelatnošću bavila se tvrtka Condor koja je pripadala tvrtki Lufthansa. Ona je prva civilna tvrtka kojoj je povjerena ovako zahtjevna zadaća za Luftwaffe. Priliku za demonstraciju svojih mogućnosti vuče mete mlaznim avionom dobili su u listopadu 1966. godine. Probno razdoblje je trajalo godinu dana i za vuče meta su rabili

stavima omogućeno je praćenje aviona i bez vučenih meta.

Djelatnosti koje provodi tvrtka GFD su: simuliranje zračne mete uporabom vučene mete, simuliranje zračne mete bez uporabe vučene mete, nadzor obuke borbenih pilota u raznim zadaćama te obuka za "elektroničko ratovanje".

Ovisno o kojoj je zadaći riječ, rabi se široka paleta meta i popratnih uređaja. Tako se za obuku protuzrakoplovnog topničkog djelovanja rabe mekane mete, dok se istodobno za registraciju pogodaka nose posebni elektronički uređaji u krutom kućištu mete.

Za izvlačenje i uvlačenje meta rabi se zrakom pokretano vitlo Marquardt MTR-101. Udaljenost mete od aviona u izvučenom položaju je oko 2,5 km za mekane mete i do 6,5 km za krute mete. Ove su udaljenosti određene uzimajući u obzir teoretski domet rabljenog naoružanja i balističkih svojstava streljiva i projektila. Ovim se osigurava maksimalna razina sigurnosti za avion-tegljač mete i njegovu posadu. Sve zadaće vezane za obuku pilota i protuzrakoplovaca odvijaju se prema posebnim sigurnosnim mjerama sa strogo određenim postupcima. Putanja projektila (npr. iz samovoznog topničkog sustava Gepard), letna putanja aviona i vremenski okviri djelovanja se točno proračunavaju, dok izrazito duge sajle za vuču meta također osiguravaju

sigurnu udaljenost aviona od područja djelovanja. Dakle, aktivnosti vezane za vuču meta predstavljaju veliki izazov u određivanju najmanjih detalja plana odvijanja, a isto tako poseban psihički učinak ostavljaju i na posadu aviona-tegljača. Zbog toga većina posade aviona-tegljača dolazi iz redova zračnih snaga i mornarice s bogatim letačkim iskustvom u djelovanjima po zračnim metama.

Vučena meta EADS Do-SK6 (Dornier Schleppkörper) pripada obitelji meta namijenjenih za obuku protuzrakoplovnog topničkog djelovanja zemlja-zrak i zrak-zrak, kao i za raketno djelovanje kratkog dometa.

Ovisno o namjenskoj konfiguraciji, masa mete je od 36 do 70 kg. Kućište mete je kruto, cilindričnog oblika, od fiberglasom ojačanog plastičnog materijala i modularne konstrukcije-podijeljeno u tri dijela (prednji, srednji i stražnji). U kućište mete mogu se smjestiti različiti podsustavi i osjetnici, uključujući osjetnu glavu od cink-sulfida koja predstavlja snažni toplinski izvor (rabeći baterijski izvor električne energije), dimne patrone, lansere toplinskih mamaca i različitu snimačku i komunikacijsku opremu. Maksimalna brzina vuče ove mete je 650 km/h i pri gornjim vrijednostima brzine vuče meta stvara vlastiti uzgon.

Obitelj mete Do-SK6 se sastoji od inačica:

- Do-SK6: osnovna inačica za primjenu u obukama djelovanja zemlja-zrak i zrak-zrak

- Do-SK6 A: akustična meta za primjenu u obukama djelovanja zemlja-zrak

- Do-SK6 B: meta za standardnu primjenu u obukama topničkog djelovanja zrak-zrak

- Do-SK6 IR: toplinska/dimna meta za primjenu u obukama djelovanja zemlja-zrak

- Do-SK6 IRCM: infracrvena meta (s IC zračenjem) za primjenu u obukama djelovanja projektilima zrak-zrak kratkog dometa s IC navođenjem, zemlja-zrak i zrak-zrak

- Do-SK6 LL: niskoletuća meta (Low Level) za simuliranje niskoletućih protubrodskih projektila. Opremljena je barometarskim visinomjerom koji prenosi očitavanja u kontrolnu stanicu na avionu-tegljaču. Minimalni raspon visina leta mete je od 15 do 30 m.

- Do-SK6 R: za namjenu s RF navođenjem zemlja-zrak projektila kratkog dometa (iskustva u korištenju u obuci na sustavu Roland)

- Do-SK6 BSH: meta s radarskim označavanjem u obukama zemlja-zrak i zrak-zrak. Koristi se impulsno-doplerskim radarom SETA-3. Na stražnjem dijelu mete nalazi se sustav radarskog osjetnika koji se odmotava u letu do 10 m iza kućišta mete. Ona je standardna operativna meta u njemačkim OS koja se rabi u obuci topničkog djelovanja zemlja-zrak i brod-zrak.

Osim ove mete, tvrtka GFD uobičajeno rabi mekane mete TGL-3C&D i laserski simulator (rabi se s protuzrakoplovnim topom Gepard) AGDUS (Ausbildungsgerät Duell Simulator/Simulation). Također, moguće je prilagoditi sustave i rabiti mnoge elektroničke sustave, uključujući ometački sustav AN/ALQ-119GY (koji također nose i F-4) i EADS-ov kratkovalni podvjesni sustav. Takvom opremom mogu se simulirati najrazličitije situacije u obukama elektroničkog ometanja različitih radarskih sustava. Te su zadaće poznate pod nazi-

vom "Jamkite" ("kite" je radijski pozivni znak za sve zadaće koje provodi tvrtka GFD) i izvodi ih dodatni član posade koji je obučen za rad sa sofisticiranom elektroničkom opremom (Electronic Warfare Console) smještenom iza pilotskog sjedala u kabini. Stručna osoba zadužena je i za obradu i interpretaciju podataka. Inače, simulacija "elektroničkog ratovanja" je najsofisticiranija obuka koju provodi tvrtka GFD. Za tu vježbu rabi se 7 do 11 Learjetova modificiranih za nošenje spomenutih podvjesnih ometačkih sustava. Vježbe "elektroničkog ratovanja" se, između ostalog, izvode na međunarodnoj razini kada u njima sudjeluje više država. Tako je 2008. godine održana vježba pod nazivom ELITE (Electronic warfare Live Training Exercise) u zrakoplovnoj bazi Holloman u Novom Meksiku (SAD). U njoj su sudjelovale zračne snage 19 zemalja, a scenarij vježbe je uključivao zemaljske i zračne snage motrenja, transportne i borbene zrakoplove i protuzračnu obranu. U njoj su sudjelovale njemačke zračne snage zajedno s tvrtkom GFD.

Zanimljiva zadaća obuke koju omogućuje i provodi tvrtka GFD je simulacija "Renegade" incidenata (situacije kada se civilni zrakoplov rabi kao oružje za napad). Scenarij vježbe uključuje jedan Learjet koji predstavlja civilni putnički avion koji nije odgovorio na upit kontrole leta (Air Traffic Control - ATC) ili pogriješio smjer planirane rute leta, te time pobudio sumnju. Slijedi uzlijetanje dežurnog (Quick Reaction Alert - QRA) aviona radi presretanja sumnjivog aviona. Dodatna specifičnost te vježbe jest da posada presretača ne zna je li riječ o realnoj uzbuni ili vježbi, što svakako povećava realnost, napetost sudionika i učinkovitost cijele vježbe. Za tu vježbu Learjet predstavlja izvanrednu platformu jer se odlikuje dugim vremenom ostanka u zraku (do 5,5 sati bez uporabe dodatnih spremnika za gorivo) s mogućnošću zadovoljavajuće manevarbilnosti. Inače, svi Learjetovi u vlasništvu GFD-a posebno su doručeni glede ojačanja konstrukcije, produljenja vanjskih spremnika goriva na vrhovima krila, kao i povećanju stabilno-

sti na repnom dijelu aviona koja je nužna tijekom vuče meta.

Tvrtka GFD je pokazala visoku sofisticiranost i profesionalnost u obavljanju zadaća vuče meta za obuku vojnih pilota i protuzrakoplovaca te su s njome njemačke OS 1997. godine potpisale dugoročni ugovor o suradnji. Tvrtka GFD je danas unutar konzorcija EADS i posjeduje flotu od 11 Learjeta.

Osim usluga vuče meta i sličnih spomenutih aktivnosti koje provodi za Luftwaffe i njemačke OS općenito, tvrtka GFD pruža razne usluge znanstveno-istraživačkog rada za Državni ured za edukaciju, znanost, istraživanje i tehnologiju (BMBF), kao i razna

Podvjesni ometački sustav AN/ALQ-119GY

ispitivanja naoružanja u obrambenoj industriji (npr. ispitivanja AGDUS sustava i projektila IRIS-T). Na području civilnih istraživačkih projekata, korisno je spomenuti projekt POLSTAR II kojim su obuhvaćena mjerenja količine aerosoli u stratosferi.

Zaključak

Tvrtka GFD predstavlja danas nerijetki primjer civilne tvrtke koja provodi visokosofisticirane i složene zadaće za ratno zrakoplovstvo njemačkih OS. S ukupno 75 zaposlenih, što uključuje letačko, zrakoplovno-tehničko, inženjersko i administrativno osoblje, flota tvrtke GFD godišnje naleti sati na razini nekoliko lovačkih eskadrila, sudjelujući u vježbama diljem svijeta.

U oružanim snagama mnogih država smanjenje vojnog proračuna je stanje kakvo traje dugi niz godina. U posljednje vrijeme, kao posljedica međunarodne financijske krize, vojni su proračuni izloženi rezovima. U takvim efektima razvoja situacija, prepoznat je potencijal i mogućnost suradnje oružanih snaga s civilnim tvrtkama na mnogim područjima. Vuča zrakoplovnih meta iznimno je složena i opasna zadaća uz uporabu sofisticirane i posebno prilagođene elektroničke opreme. Pritom se razvijaju novi scenariji zračnih taktičkih zadaća, čija je posljedica i razvoj novih sustava meta i uređaja za nadzor i praćenje odvijanja vježbi. Dakako, posebno obučeno i iskusno osoblje se podrazumijeva i predstavlja vitalnu komponentu tvrtke.

Primjer tvrtke GFD nije jedini; slična praksa postoji u ratnim zrakoplovstvima nekoliko država. Većina sličnih tvrtki također rabi prenamijenjene poslovne mlažnjake opremljene posebnom opremom, što najčešće zahtijeva uklanjanje standardnog uređenja interijera.

U takve specijalizirane tvrtke spadaju FR Aviation Services Ltd. (Velika Britanija), AVdef (Francuska), Falcon Special Air Services (Malezija) i sve se koriste avionima Dassault Falcon 20. Tvrtka Pel-Air (Australija) također rabi Learjete, a tvrtka EIS Aircraft GmbH (Njemačka) rabi Pilatuse PC-9.

Prednost modificiranih civilnih mlažnjaka pred vojnim borbеним avionima jest u jednostavnijem postupku registracije (u mnogim je državama vrlo komplicirano ili nemoguće borbeni avion uvesti u civilni registar), te jednostavnijem i financijski isplativijem održavanju.

S dosadašnjim iskustvima vuče zrakoplovnih meta, kao i sudjelovanjima na brojnim drugim znanstveno-istraživačkim projektima, ove tvrtke pokazuju iznimnu fleksibilnost u prilagodbi u radu na sofisticiranim projektima. Pritom je imperativ stavljen na mogućnosti aviona, opreme i dakako posada koje pokazuju kreativnost prilikom izvođenja aktivnosti i osmišljavanja budućih projekata s ciljem obogaćivanja obuke i proširenja vlastitih i mogućnosti tehnike. ■

Prve pilotkinje pristupile su zrakoplovstvu američke vojske 1942. te su tijekom službe obavile brojne zadaće i preletjele desetke milijuna kilometra

PROGRAM WASP

Tijekom 1942. godine, SAD se našao u teškom položaju; počelo je nedostajati borbenih pilota, a potrebe na bojištu bile su sve veće. Zapovjedništvo je stoga pokrenulo eksperimentalni program, koji su mnogi nazvali velikom kockom, i prvi put uključilo žene u program za obuku pilota. Prva skupina pilotkinja krenula je u tzv. WASP program (Women Airforce Service Pilots) te uspješno završila obuku, a ondašnji zapovjednik zrakoplovstva, general Henry "Hap"

Arnold, na svečanosti kojom se obilježio kraj obuke kazao je da na početku programa nije bio siguran može li žena letjeti na B-17 u teškim vremenskim uvjetima, no da je obuka na kraju dokazala da žene mogu letjeti i pilotirati baš kao i muškarci.

Oko 1 070 mladih žena, isključivo dragovoljki koje su se u program prijavile iz civilstva, nakon završenog programa bilo je spremno letjeti baš na svim tipovima aviona, uključujući i

bombardere B-29. Na početku, pilotkinje su korištene za prelete avionima od tvornice do zrakoplovnih baza, za testiranja aviona vraćenih s remonta, ali su i vukle mete za potrebe obuke protuzrakoplovnih postroji. Sve je funkcioniralo gotovo savršeno, pilotkinje su očekivale da će uskoro biti poslana na bojište, no umjesto toga dvije godine nakon starta program WASP je ukinut.

Članica WASP programa bila je i Jacqueline Cochran, iskusna prijeratna

Foto: White House

Predsjednik Obama potpisuje Odluku o dodjeli odličja

civilna pilotkinja, a nakon rata poznata i kao prva žena koja je 1953. probila zvučni zid. Njezina je ideja bila uvijek-bati pilotkinje da lete i u borbenim misijama, a ne samo da preuzmu letačke zadaće u domovini, dok njihovi muški kolege lete na borbenim misijama u Europi i na Tihom oceanu.

Žene su katkad postizale i bolje rezultate od muških kolega no program je ipak ukinut 1944. Henry Arnold ukinuo je WASP u prosincu te godine, dopustivši djevojkama koje su već bile na obuci da ju i dovrše.

Nakon rata žene-piloti nastavile su sa svojim životom kakav su imale i prije odlaska na vojnu obuku. Samo najbolje od njih dobile su posao u komercijalnom zrakoplovstvu, ali u pravilu rijetko kao pilotkinje, najčešće kao stjuardese.

Žene-piloti, baš kao i većina ostalih veterana, nisu mnogo govorile o svojim doživljajima, problemima, pa i frustracijama. Nakon rata osnovale su društva veteranki i putem takvih organizacija pokušavale omogućiti drugim ženama da dobiju vojnu službu, a ne da u vojsci

rade samo kao civili. Štoviše, borile su se i za otvaranje vojne dokumentacije o ženama-pilotima tijekom II. svjetskog rata.

Godine 1977. u svemu tome su i uspjele. Pomogao im je senator Barry Goldwater koji je tijekom rata također letio te se susretao i sa ženama pilotima. Tako su tek 30 godina nakon službe žene dobile svojevrsnu zadovoljstvinu za sve što su učinile tijekom najveće ratnog sukoba u povijesti čovječanstva.

Američke su oružane snage počele primati žene na dužnost vojnih pilota sredinom sedamdesetih godina XX. stoljeća. Od sredine devedesetih godina XX. stoljeća sudjeluju i u borbenim misijama.

Predsjednik Barack Obama odlikovao je članice WASP-a 1. srpnja 2009. zlatnom kongresnom medaljom, najvišim civilnim državnim odličjem koje uopće može biti dodijeljeno u SAD-u. Jasno, tako važna dodjela odličja nije promaknula američkim medijima koji su brzo reagirali i objavili mnoštvo priča tih mladih žena koje su pronašle svoje mjesto u najvećem svjetskom sukobu i itekako utjecale na konačni ishod rata. ■

Priča o Mabel Rawlinson jedna je od najpotresnijih iz prvih mjeseci WASP-a. Riječ je o 26-godišnjakinji iz Kalamazooa, jednoj od 38 pilotkinja koje su poginule. O njezinoj nesreći i danas svjedoči Marion Hanrahan.

“Mabel i ja bile smo smještene u Camp Davisu u North Carolini i obje smo jedne noći bile na rasporedu za letenje na A-24. Kako je ona već večerala, a ja sam se tek spremala na večeru, Mabel je preuzela moju smjenu i s muškim instruktorom odletjela. Baš u vrijeme večere začuli smo strahovit prasak, izletjeli smo van i tog trenutka je puštena sirena koja je označavala zrakoplovnu nesreću. Potrčali smo do piste i ispred nas se nalazio avion u plamenu. To je bilo strašno, prava noćna mora”. Ni danas se ne zna točno što se dogodilo, instruktor koji je letio s njom uspio je iskočiti, no zadobio je teške ozljede.

Margaret Phelan Taylor odrasla je na farmi u američkog saveznoj državi Iowa. S 19 godina prekinula je srednju školu i krenula u avanturu o kakvoj su samo najhrabriji i najodlučniji sanjari. No, kako je uopće došla u prigodu letjeti?

Margaretin je brat išao u pilotsku školu. Ona je zatražila od oca da joj posudi 500 dolara, što niti izbliza ne odgovara današnjoj vrijednosti dolara, ne bi li se prijavila na obuku kakvu prolazi i njezin brat.

“Rekla sam ocu da to jednostavno moram učiniti i on mi je zaista dao novac. Mislim da mu tih 500 dolara nikad nisam vratila”, kazala je Margaret.

Kad je stigla u zrakoplovnu bazu Avenger Field u Sweetwateru, shvatila je da ima još jedan problem - bila je preniska. Jasno, nije bila jedina. Mnoge djevojke imale su sličan problem, no sve su redom stajale na prstima i dosezale traženih 157 centimetara visine. No, osim niskih kandidatkinja bilo je tu i visokih, mršavih, ne baš mršavih djevojaka, ali za razliku od vojnih pravila koja su određivala muškarcima tko može, a tko ne može biti vojni

pilot, kod žena nije bilo takvih slučajeva. Tako je Margaret Phelan Taylor s posuđenim novcem, prekinutim školovanjem i uz mnogo sreće ušla u program WASP. “Sjećam se, jednom sam letjela između Arizone i Kalifornije i u kokpitu se odjednom počelo dimiti. Naputak je instruktora bio da u tom slučaju odmah iskočimo iz aviona, no imala sam problem. Tada su padobrane radili po mjeri muškaraca i djevojkama su bili preveliki. Da sam se u tom trenutku i pri toj brzini iskočila iz aviona, padobran bi mi doslovce kliznuo niz tijelo i ostala bih bez njega. Zato sam odlučila da ću ostati u kokpitu, barem dok ne vidim otvoreni plamen. Nisam se uplašila (inače, i suprug mi je znao prigovoriti da se teško uplašim). Na kraju, sve je ispalo dobro, samo je jedan instrument bio pokvaren, ali sam se bez poteškoća spustila.”

Godina 2008. bila je uspješna za proizvođače oružja. Većina je tvrtki povećala prodaju, a godišnje izvješće švedskog instituta SIPRI pokazuje precizne podatke o stanju globalne industrije oružja i vojne opreme

PROIZVOĐAČI ORUŽJA U 2008.

Švedski institut za istraživanje mira - SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute) objavio je 12. travnja godišnje izvješće s prikazom 100 tvrtki s najvećom prodajom oružja za 2008. Prikupljeni podaci pokazuju da su one prodale oružja za 385 milijardi američkih dolara. To je za 39 milijardi dolara više nego u 2007.

Kao što se i očekivalo, među sto najvećih proizvođača prednjače tvrtke iz Sjedinjenih Američkih Država, njih 44, a zajedno imaju 60% ukupne prodaje.

Druga regija po zastupljenosti među prvih sto jesu tvrtke iz Zapadne Europe, njih su 34 i drže 32% prodaje. Među prvih sto ušlo je i sedam tvrtki iz Rusije, koje ukupno imaju 3% prodaje sto najvećih.

U listu su se smjestile i tvrtke iz Japana, Izraela, Indije, Južne Koreje i Singapura. Treba spomenuti da lista, iako vrlo opširna, ipak nije obuhvatila tvrtke iz NR Kine te, s te strane, treba imati određenu rezervu. Kineske tvrtke još nemaju snažan globalni nastup kao američke ili europske, ali postupno povećavaju udjel na tržištu. Ne treba smetnuti s uma ni domaće kinesko tržište gdje su domaći proizvođači dominantni. Jačanjem i modernizacijom kineske vojske jačat će i kineske tvrtke koje proizvode oružje.

Od promatranih tvrtki, njih šest je smanjilo svoju prodaju u odnosu na prethodno razdoblje. No, čak je 13 tvrtki zabilježilo porast prodaje u 2008., veći od milijardu dolara po tvrtki. Povećanje prodaje veće od 30% zabilježile su 23 tvrtke.

Tvrtke koje su zabilježile pad prodaje u odnosu na 2007. su europski specijalist za projekte MBDA i to s 4,11 milijardi dolara u 2007. na 3,95 milijardi u 2008. Dalje, pad je zabilježila i francuska vojnobrodogradivna tvrtka DCNS, i to s 3,86 na 3,66 milijardi dolara. Znatna je pad imala još jedna francuska tvrtka, Safran, koja je s 5,23 milijarde dolara prodaje 2007. pala na 3,02 milijarde 2008. No, treba napomenuti da je vojni udio u Safranu relativno malen, jer je ukupna Safranova prodaja za 2008. bila 15,12 milijardi dolara, što znači da je tvrtka gubitke na vojnom tržištu uspješno nadomjestila prodajom na civilnom.

Među prvih dvadeset tvrtki ušla je i jedna ruska, Almaz Antej drži 18. mjesto, dok je 2007. bila na 23. mjestu najvećih prodavatelja vojne opreme.

Ukupna prodaja Almaz Anteja 2008. iznosila je 4,34 milijarde dolara, dok je u 2007. bila 2,78 milijardi dolara. Analitičari navode da je za takav rast najzaslužniji proizvodni program, naime, tvrtka proizvodi poznate PZO sustave S-300 i S-400 za kojima postoji znatna potražnja na globalnom tržištu. Uz to, ne treba smetnuti s uma ni povećana izdvajanja za modernizaciju ruske vojske koja se u pravilu slijevaju u domaće tvrtke. To se sve odražava na uočljiv skok prodaje tvrtke s oko 89 000 zaposlenika koji su 2008. ostvarili i 100 milijuna dolara čiste zarade.

SIPRI navodi da je ovo sedma godina da se u izvješće stavljaju i ruske tvrtke kao i da još postoje određeni problemi u prikupljanju podataka. Stoga je moguće, tvrde, da postoji još ruskih tvrtki koje bi po postignutim rezultatima trebale biti na popisu.

Jedno od iznenađenja jest i pojava velike američke informatičke tvrtke HP na 30. mjestu liste te prodaja od 2,54 milijarde dolara. Iznenađenje je još veće jer se ta tvrtka dosad nije pojavljivala na listama proizvođača vojne opreme i oružja. Zapravo, riječ je o tome da je HP potkraj 2008. kupio tvrtku EDS (Electronic Data Systems), i prema zadnjim podacima, sad se zove HP Enterprise Services. Navedimo da, iako 2,54 milijarde od vojne opreme zvuči kao vrlo mnogo novca, treba znati da matična tvrtka HP ima ukupan promet u 2008. impresivnih 136 milijardi dolara te čistu zaradu 7,8 milijardi dolara.

Deset najvećih

Tvrtka s najvećom prodajom vojne opreme jest britanski BAE Systems, 32,42 milijarde dolara. Slijedi je skupina američkih divova. Na drugom je mjestu Lockheed Martin s ostvarenih 29,88 milijardi, a treći je Boeing s prometom od 29,20 milijardi. Slijedi ih Northrop Grumman s 26,09 milijardi, peti je General Dynamics s prodajom od 22,78 milijardi, a šesti je Raytheon s ostvarenih 21,03 milijarde dolara.

Na sedmom je mjestu europski koncern EADS s prodajom od 17,90

Foto: Lockheed Martin

milijardi, a slijedi ga talijanska Finmeccanica s 13,24 milijarde dolara. Deveta je američka tvrtka L3 Communications s prodajom od 12,16 milijardi dok je na desetom mjestu francuski Thales s prometom od 10,76 milijardi. Ukupna prodaja deset najvećih iznosi više od 235 milijardi dolara.

Zanimljivo je promotriti odnos dvije tvrtke koje su najveća konkurencija na području civilnih, putničkih aviona. Treća tvrtka na listi, američki Boeing, i sedma, europski EADS, manje od pola prodaje ostvaruju prodajom vojne opreme. Sve ostale tvrtke u prvih deset više od polovice ukupne prodaje ostvaruju na tržištu vojne opreme i oružja.

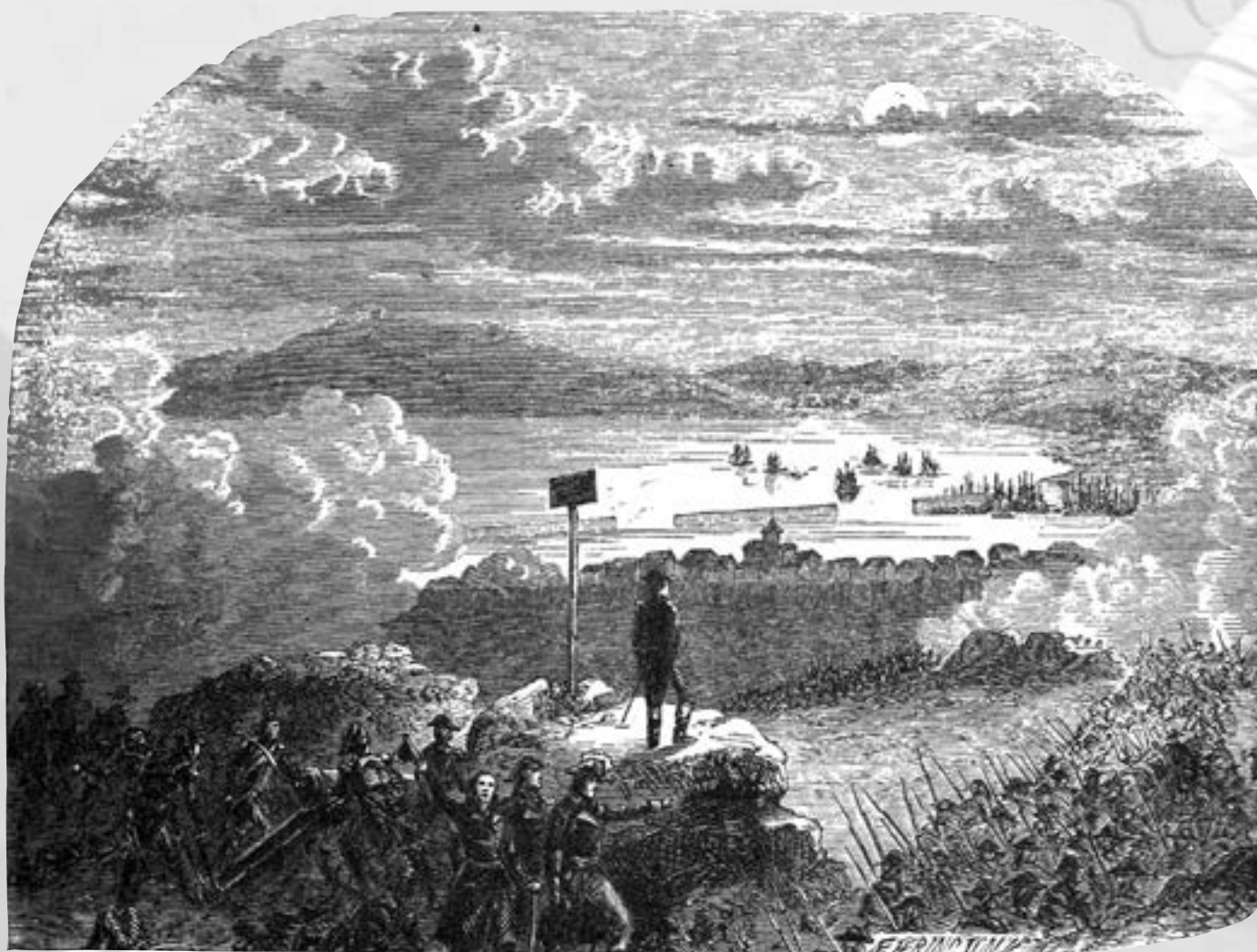
Boeing tako u 2008. od oružja ostvaruje 48% ukupnog prometa, ostalo otpada na civilno tržište i različite

proizvode kao što su putnički avioni, svemirski program i ostala visoka tehnologija. Kod europskog konkurenta EADS-a taj je postotak još manji, naime, samo 28% prodaje dolazi s vojnog tržišta. Konkretno u brojkama to znači da je ukupna Boeingova prodaja (vojna i civilna) 60,9 milijardi dolara, a EADS, kad se zbroje vojni i civilni program, ima ukupan promet od 63,34 milijarde dolara.

Područje na kojem se Boeing i EADS osobito natječu jesu putnički avioni. Naime, Boeing proizvodi brojne modele putničkih aviona pod istim imenom, dok EADS nastupa pod imenom Airbus. Riječ je o dva vodeća proizvođača putničkih aviona koji se predano bore za prevlast na globalnom tržištu, a pritom nemaju ozbiljnog trećeg konkurenta. ■

Opsada Toulona označila je prvu važnu stepenicu u vojnom i političkom usponu mladog Napoleona. Kao glavni topnički savjetnik generala Jacquesa Dugommiera, bio je najzaslužniji za francusku pobjedu. Počevši opsadu kao satnik, ubrzo je promaknut u pukovnika, a nakon zauzeća grada, sa samo 24 godine, postao brigadni general...

OPSADA TOULONA

Poslije uhićenja žirondinskih zastupnika došlo je do niza ustanaka u južnoj Francuskoj. Rojalistički pobunjenici u Toulonu u pomoć su pozvali Britance i Španjolce, ali je revolucionarna vlada u Parizu odlučila pod svaku cijenu povratiti tu važnu pomorsku bazu. Potkraj kolovoza 1793. u Toulonu s 37

britanskih, 32 španjolska i pet napuljskih brodova iskrcali su se britanski, španjolski, napuljski i pijemontski vojnici i u gradu je tad bilo oko 16 000 proturevolucionarnih vojnika koji su se borili za monarhiju. Oni su pod zapovjedništvom britanskog admirala Samuela Hooda zarobili u luci 29 francuskih brodova.

Francuska revolucionarna vlada iz Pariza poslala je prema Toulonu tri opsadne vojske pod zapovjedništvom generala Jeana François Carteauxa, Jacquesa François Dugommiera i Jeana François Cornua de La Poypea. Zapovjedništvo je isprva preuzeo Carteaux, kojega je nakon početnog neuspjeha zamijenio

Doppet te potom Dugommier. Francuska vojska je na vrhuncu opsade brojila 62 000 vojnika. Dugommieru je savjetnik za topništvo bio mladi topnički satnik Napoleon Bonaparte. Na putu prema Toulonu revolucionarne postrojbe ponovno su zauzele Avignon i Marseille.

Plan mladog časnika

Kad je francuska revolucionarna vojska 18. rujna opkolila i blokirala

Napoleon Bonaparte je u opsadu ušao kao satnik a iz nje izišao kao brigadni general

Toulon, Napoleon je poslije kratkog izviđanja predložio plan po kojem je trebalo zauzeti utvrde l'Éguillette i Balaguier na uzvisini Cairo, što bi spriječilo komunikaciju između velike i male luke te presjeko opskrbu opkoljenog grada morskim putem. Iako je prihvatio plan, sumnjičavi Carteaux ipak je poslao tek slab odred, koji je doživio neuspjeh. Upozoreni francuskim namjerama, saveznici su na tom mjestu sagradili utvrdu Fort Mulgrave, koju su podržavale još tri manje, nazvane Saint Phillipe, Saint Côme i Saint-Charles. Naizgled neosvojive, Francuzi su ih zbirno prozvali Malim Gibraltarom. Nezadovoljan samo jednom opsadnom bitnicom nazvanom Montagne, Napoleon je uskoro ustrojio

još jednu, nazvanu Sans-culottes, koju je britanska flota uzaludno pokušala ušutkati. Početkom listopada 1793., poslije neuspješnog pokušaja generala La Poypea da zauzme istočno utvrđenje Faron, od Napoleona je zatraženo da osigura bombardiranje velike utvrde Malbosquet. Njezinim bi zauzimanjem bili osigurani uvjeti za zauzeće Toulona. Za tu zadaću Napoleon, u međuvremenu promaknut u čin bojnika, silom je oduzeo sve topove u okolici i ustrojio 15 bitnica s po šest topova svaka. U međuvremenu je, 11. studenog, zbog ranijih neuspjeha smijenjen zapovjednik general Carteaux i njega je zamijenio Doppet. Taj nekadašnji liječnik pokazao se nedoraslim zadaći pa je uskoro i on podnio ostavku. Njegova neodlučnost dovela je do propalog pokušaja iznenadnog napada na utvrdu Mulgrave.

Smjene zapovjednika

Novi zapovjednik Dugommier, vojnik od karijere, brzo je shvatio vrijednost Napoleonova prvobitnog plana te je

Napoleon iznosi svoj plan nadređenima

odmah počeo pripreme za zauzimanje Malog Gibraltara. Do kraja studenog ustrojene su tri napadne bitnice usmjerene prema utvdama i dvije bitnice za odbijanje eventualnog napada savezničkih brodova.

Poslije nekoliko dana bombardiranja, britansko-napuljske snage izvršile su napad i na juriš zauzele jednu od bitnica. Ipak, u francuskom protunapadu, koji su predvodili Dugommier i Bonaparte, saveznici su odbačeni, a zarobljen je britanski general O'Hara. Sljedeće noći, Dugommier, La Poype i Bonaparte, promaknut u međuvremenu u čin pukovnika, povelu su opći napad na Mali Gibraltar. Juriš je počeo u ponoć, a borbe su potrajale do jutra. U žestokoj borbi i sam je Napoleon ranjen od jednog britanskoga narednika ubodom bajunete u bedro. Ipak, ujutro su sve utvrde zauzete pa je Napoleonov kolega i prijatelj Auguste Marmont mogao ondje postaviti opsadne bitnice prema utvdama l'Éguillette i Balaguier, koje su Britanci istoga dana, 16. prosinca, bez borbe evakuirali. U međuvremenu La Poype je uspio konačno zauzeti utvrde Faron i Malbosquet.

Pobjeda i početak uspona

Saveznici su se tada odlučili potpuno povući i evakuirati pomorskim putem iz Toulona. Komodor Smith dobio je zapovijed od admirala Hooda da zapali zarobljene francuske brodove i arsenal. Iako je to trebao biti odlučan udarac francuskoj mornarici na Mediteranu, zbog nemara Španjolaca britanska je mornarica spalila i odvukla samo polovicu zarobljenih brodova. Druga polovica, gotovo netaknuta, ponovno je dospjela Francuzima u ruke. Revolucionarne postrojbe ušle su u Toulon 19. prosinca 1793., poslije puna tri mjeseca opsade. Francuska revolucionarna vojska imala je oko 2000 mrtvih i ranjenih, dok su saveznici imali oko 4000 žrtava. U ovu brojku ulazi i onih 800 do 2000 koji su ubijeni tijekom krvavih represalija nad tulongkim rojalistima strijeljanima ili ubijenima bajunetama na Marsovu polju. Napoleon nije bio nazočan masakru jer je bio u bolnici, gdje su mu liječili ranu. Već nakon tri dana, 22. prosinca, promaknut je u čin brigadnog generala i upućen na novi položaj zapovjednika topništva Talijanske armije u Nici. ■

HRVATSKI MEMORIJALNO-DOKUMENTACIJSKI CENTAR DOMOVINSKOG RATA U SURADNJI S HRVATSKIM VOJNIKOM OBJAVLJUJE AUTENTIČNE DOKUMENTE I MEMOARSKO GRADIVO VEZANO UZ DOMOVINSKI RAT

Izvjешća o napadima srpskih postrojbi na području Banovine i Pounja u srpnju 1991. (IV. dio)

Sudjelovanje oklopnih snaga JNA u napadima pobunjenih Srba na Banovini potvrđuje i izvješće od 26. srpnja 1991. o napadu na PU Glina, koje podnosi član Jedinice za specijalne namjene, Nikola Simić. U izvješću se, osim napada na PU Glina, spominje dogovor za napad s postrojbom JNA i opisuje napad snaga "SAO Krajine" i tenka JNA na Viduševac, napad u kojem su pogođene škola i crkva:

"Tog dana sam zajedno sa specijalnom jedinicom bio stacioniran u Glini. Dan pre sam saznao da ćemo izvršiti napad na MUP Gline. Dobio sam zadatak da prvi otvorim vatru na vojsku i natjeram ih na redare (hrvatske redarstvenike, op. a.). Javio sam se kod kap. Rapačića da mi objasni moj deo posla. On je to uradio odveo me u blizinu MUPA. Ali je usput počeo da me provocira. Prijetio mi sa pogibijom. Te stvari mi je stalno podvlačio tako nisko i bjedno. Imao sam osjećaj da želi da ne dođe do okršaja. Ali ja sam hteo da izvršim svoj deo posla. I tako je i bilo. Tu noć sam proveo na nasipu čekajući 10h da otvorim vatru. Transporter sam morao tući sa brisanog prostora. Kap. Rapačić mi je obećao 3 sekunde da se sklonim jer kako on reče ja ne smijem da ubijem vojnika a on nakon 3 sekunde hoće mene, za nekakvo svoje pokriće. Tačno u deset sam ispuzo na brisan prostor i počeo da pucam na transporter. U isti čas me je zasula mitraljeska vatra od strane mupovaca ali je vojska otvorila odmah vatru po redarima. I mene je prestao da tuče mitraljez. Ja sam se odmah izvukao na dogovoren položaj kod bolnice gdje me čekala moja vojska raspoređena oko tenka kao da ga štiti. Mislim da ih je bilo oko 60 tog momenta. Međutim stvari se od tog momenta ne kreću svojim

tokom. 1 tenk i transporter su trebali da se kreću u određenom pravcu a oni to nisu. Pitao sam starijeg vodnika zašto ne kreće on je rekao da nije dobio naredenje, da ne smije da krene. Ja sam otišao opet između kuća ali sa druge strane i ponovo ispalio pola okvira na transporter.

"Tog dana sam zajedno sa specijalnom jedinicom bio stacioniran u Glini. Dan pre sam saznao da ćemo izvršiti napad na MUP Gline. Dobio sam zadatak da prvi otvorim vatru na vojsku i natjeram ih na redare (hrvatske redarstvenike, op. a.)" ...

"Onda smo krenuli zajedno sa tenkom na Viduševac. Kad sam stigao na dogovoreno mjesto rasporedio sam vojsku da štiti tenk i on je počeo da djeluje, ispalio je otprilike desetak mina. Rekao sam mu da gađa crkvu i školu. Školu je digao iz jednog hitca a u crkvu je tukao nekoliko puta i bila je pogođena ali ne i srušena. Tukao je dobro po cjelom Viduševcu"

ter. Opet nisu kretali. Mislim da smo čekali nešto oko 45 minuta. Onda smo krenuli zajedno sa tenkom na Viduševac. Kad sam stigao na dogovoreno mjesto rasporedio sam vojsku da štiti tenk i on je počeo da djeluje, ispalio je otprilike desetak mina. Rekao sam mu da gađa crkvu i školu. Školu je digao iz jednog hitca a u crkvu je tukao nekoliko puta i bila je pogođena ali ne i srušena. Tukao

je dobro po cjelom Viduševcu. Nekoliko puta mu je zaštekao top ali je za vrijeme kvara topa tukao iz teškog mitraljeza. Tu smo bili oko sat vremena. Zatim je dobio naredenje da obustavi vatru i da se vrati na most. A ja sam dobio naredenje da zajedno sa njim pomažem Saši Medakoviću. Kad smo se vratili na most tu nam je vojska okrenula leđa i čini mi se okrenula protiv nas. Odatle sam dobio naredenje da se vratim u štab. Iz štaba sam išao da udarim na stanicu MUPA sa leđa. Trebalo je da prođem pored parka nedaleko od vojske. Iz katoličke crkve su me tukli sa snajperima. Hteo sam je srušiti ali je moju namjeru vojska uočila i rekla da to nesmiem da radim. Rekao mi je da su u crkvi naši snajperisti. Ali povrh svega u nju su uletile dve zolje. Nakon kraćeg vremena zauzeo sam položaj nedaleko od stanice (100m) Crnogorac mi jedno vrijeme nije dozvolijo da se krećem prema njoj jer ju je on tukao sa r.b. Tri puta sam kasnije napadao stanicu i bio prisiljen uz jaku vatru da se vratim. Mnogo sam puta bio tučen sa tromblonima i minobacačima. A neprekidno pod snajperskom vatrom. Počeo sam sa čišćenjem kuća i ubrzo nakon toga riješio se snajpera. Utom je počeo da pada mrak. Opet smo pošli na stanicu alju je tukao Ilija i Crnogorac sa r.b. Sve vrijeme mi je vojska stvarala probleme. Oko 02h je zavladao neko primirje ja sam držao svoj položaj i mupovci sa te strane nisu mogli da naprave ništa. Koliko su oni mene tukli ja sam njih dvaput više. Nisam imao mrtvih ni ranjenih a oni to jesu. Poslije dva sata sam pola ljudi povukao na odmor a druga polovina je smjenuta ujutro." (HR-HMDCDR, 2., kut. 5010). ■

*U sljedećem broju: Izvjешća o napadima srpskih postrojbi na području Banovine i Pounja u srpnju 1991. (V. dio)

Petrinjska elegija

Ne možemo do kuća, do polja svojih,
do uspomena.
Do svega što značilo je i bilo nam dom.
Moramo poći još ove noći.
Kažu da napadaju naše mjesto.
Tamo gdje igrasmo se često.
Ulice, igrališta, polja.
Tamo gdje stajala je mladost moja.
Večer prije nestalo je struje,
sjedili smo uz svijeću.
O, to zaboravit neću.
Drugo jutro otišli smo u nepoznat grad.
Tamo nikada nismo bili na jednom mjestu,
kao kod kuće, gdje volio sam cestu,
gdje volio sam polja i rijeku.
Sad gledam majku
kako u tišini suze joj teku.
Rat je završio.
Neki su dvaput gradili isto
jer u povratku sve je bilo ko ravnica čisto.
Otac je rekao:
Dvaput sam kuću gradio, ali više ne.
Sada ostajem na svome
i radije ću umrijeti zbog nje.
Zbog kuće, domovine, rata,
gdje stradalo je previše brvata.
Nestale su slike
i uspomene mladosti moje,
al' u grudima imaju mjesto svoje.
Sjećanje me jedino veže.
Još i danas u grudima mi kuća,
u grudima me steže.

Marija TRBIĆ

Poziv na suradnju

Pozivamo čitatelje zainteresirane za objavljivanje kratkih priča i pjesama domoljubne tematike u Hrvatskom vojniku da nam ih pošalju na adresu:

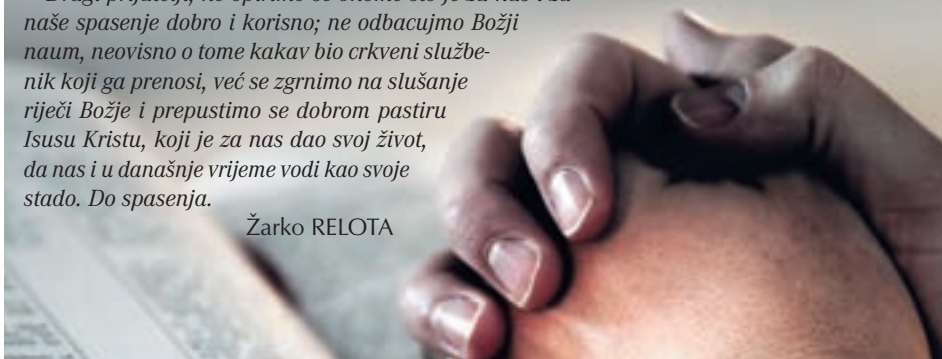
Ministarstvo obrane, Služba za odnose s javnošću i informiranje, Odjel hrvatskih vojnih glasila (za rubriku Pozdrav domovini), Stančićeva 6, 10 000 Zagreb ili na e-mail: hrvojnisk@morh.hr

Zgrnimo se na slušanje Božjega nauka

U zadnje vrijeme, komentirajući nedjeljna misna čitanja, ne osvrćem se na sva tri teksta Službe riječi predviđena za određenu nedjelju (ovaj put 4. vazmena), već se zaustavljam na jednoj rečenici koja me se dojmila. Pred nama je tekst iz Djela apostolskih koji opisuje djelovanje Pavla i Barnabe u Antiohiji Pizidijskoj. A kako su djelovali Pavao i Barnaba najbolje potvrđuje rečenica: "Iduće se subote gotovo sav grad zgrnu čuti riječ Gospodnju." Spomenuti dvojac bio je toliko uvjerljiv da je gotovo cjelokupno gradsko stanovništvo grnulo čuti ove mudrace. Razumljivo je da uvijek ima onih kojima to ne odgovara. Ovaj put to su bili Židovi koji su, ugledavši mnoštvo, "puni zavisti psujući suprotstavljali se onomu što je Pavao govorio". Pavao, Barnaba, Ezra, Nehemija i njima slični Božji ugodnici mogli su govoriti cijeli dan i naučavati, a da to nikomu ne bude dosadno. Naprotiv! Gotovo čitav grad grnuo je slušati ih. Je li to bila samo mudrost i pamet? Ili je možda i nešto drugo u pitanju? I tada, kao i danas, prilično je velik broj pametnih ljudi, načitanih, pa čak i mudrih. Ali, rijetko se tko može pohvaliti da su ga drugi slušali cijeli dan ili da je gotovo čitav grad grnuo da ga čuje. A vidimo da je to uspjelo Pavlu i Barnabi. Nisu Pavao i Barnaba govorili u svoje ime. Oni su samo glasnici. Govore u ime Isusa Krista, vođeni su Duhom Svetim, Bog ih je oduševio, vidjeli su Isusovu pastirsku brigu i čuli njegovu pastirsku riječ, a rijetko tko može ostati ravnodušan kada takvo što čuje ili vidi. Pavao i Barnaba samo su se prepustili da ih Bog vodi i da prihvate propovijedati Njega, a ne sebe. Posve je onda jasno da će svi doći i upućivati se u sadržajnost Božjega nauka i u ljepotu Kristova djelovanja. Štoviše, i sami pogani su slušali, radovali se i "slavili riječ Gospodnju, te povjerovali", te se tako riječ Gospodnja "pronese po svoj onoj pokrajini". Ovi nemjerljivi uspjesi omogućili su da se život i djelovanje Gospodina našega Isusa Krista vrlo brzo i efikasno prenese i na ostale naraštaje. Do dana današnjega. Pomalo nostalgично razmišljam o tim vremenima, s dozom pozitivne ljubomore proučavam svetost, uvjerljivost, sugestivnost i načine djelovanja Pavla i Barnabe, pokušavam prodrijeti u mentalni sklop građana Antiohije Pizidijske, stavljam se u ulogu pogana koji su se svemu ovome radovali te uspoređujem to s današnjim vremenom. Neizbježno je, razmišljajući o svemu ovome, zapitati se: što se to dogodilo s Božjim ljudima da više nisu tako dojmivi poput Pavla i Barnabe i da više nisu kadri svojim djelovanjem okupiti ljude oko osobe Isusa Krista; što se dogodilo današnjim ljudima da im više Božji nauk i Kristova pastirska skrb nisu privlačni; koji su to razlozi da se "današnji pogani" ne raduju i ne vjeruju riječi Božjoj? Jasno mi je, i to se ne trebam pitati jer je više nego očigledno, da i danas ima onih koji se "puni zavisti psujući" suprotstavljaju onomu što crkveni službenici govore. Ali sve to opet nije mi dovoljno da shvatim neke bitne stvari. Svjestan sam da su prošla ona vremena kad se gotovo čitav grad "zgrnu čuti riječ Gospodnju", ali me boli da je sve manje onih koji su željni čuti Božju riječ preko usta današnjih apostola. Božja riječ ne gubi na svojoj atraktivnosti, ali je sve manje onih koji je znaju uvjerljivo prenijeti i još manje onih koji su spremni čuti što im se naviješta. Isus lijepo reče: "Ovce moje slušaju glas moj; ja ih poznajem, i one idu za mnom. Ja im dajem život vječni te neće propasti nikada i nitko ih neće ugrabiti iz moje ruke." Uopće ne sumnjam da i današnji službenici Crkve poznaju dobro svoje stado. Približili su se svojim vjernicima više nego ikada u povijesti. Žrtvuju se za povjerene vjernike najviše što mogu. A ipak, netko ih grabi i odvlači iz Božjega stada. Ova se nedjelja u crkvi naziva "Nedjelja Dobrog pastira", slavi se Dan svećeničkih i redovničkih zvanja. Baš zbog toga apostrofiram Pavla i Barnabu te Antiohiju Pizidijsku i mnoge druge krajeve u kojima je "gotovo čitav grad" dolazio da ih vidi i čuje. Ma nisu Pavao i Barnaba bili toliko bolji od današnjih službenika Crkve. Ni danas ne nedostaje želje u vjernicima da čuju crkvene službenike kada govore o nauku Božjem. Ali je porastao broj onih koji se "puni zavisti, psujući" suprotstavljaju onome što Božji ljudi govore.

Dragi prijatelji, ne opirimo se onome što je za nas i za naše spasenje dobro i korisno; ne odbacujmo Božji naum, neovisno o tome kakav bio crkveni službenik koji ga prenosi, već se zgrnimo na slušanje riječi Božje i prepustimo se dobrom pastiru Isusu Kristu, koji je za nas dao svoj život, da nas i u današnje vrijeme vodi kao svoje stado. Do spasenja.

Žarko RELOTA

BIBLIOTEKA

501 grad koji morate posjetiti

Profil International, Zagreb, 2010.

Ova knjiga je poticaj na putovanje, na upoznavanje arhitekture, drugih kultura i običaja te načina života stanovnika svih dijelova svijeta. Opisima najzanimljivijih muzeja, crkava, trgova, građevina i znamenitosti u svakome gradu, popisom događanja tijekom godine, ali i upoznavanjem sa svakodnevnim navikama stanovnika, knjiga otkriva čar putovanja i unosi nas u ozračje, zvukove, mirise i okuse tih mjesta.

Navode se gradovi sa svih kontinenata, veliki i važni glavni gradovi velesila poput Londona, Pariza, Rima, Berlina, New Delhija ili New Yorka, kulturno znameniti gradovi pod zaštitom UNESCO-a, kao što su Trogir, Venecija ili Salzburg, megalopolisi poput Mexico Cityja i Shanghaja, gradovi s dugom tradicijom poput Jerihona i Damaska te neobični i šarmantni mali gradovi poput Ushuaije u Južnoj Americi, najjužnijeg grada na svijetu, Gadamisa u sjevernoj Africi, pokraj oaze u Sahari, ili Samarkanda u Uzbekistanu, u srednjoj Aziji. Od hrvatskih su gradova zastupljeni Zagreb, Trogir, Zadar, Split, Varaždin i Dubrovnik. Neki će nas gradovi odmah očarati, a neke ćemo naučiti cijeniti upijajući njihovu vedrinu i osobitost.

Priredila Mirela MENGES

FILMOTEKA

Ljubavni život domobrana

- hrvatski film (komedija?)
- redatelj: Pavo Marinković
- producent: Alka-Film i HRT
- trajanje: 85 minuta
- glume: Saša (Nenad Cvetko), Ines (Dijana Vidušin), Mladen (Siniša Popović)

Saša je neuspješni pisac, nesređenoga privatnog života, koji radi kao gastrokritičar. Sve se počne mijenjati kad se zaljubi u Ines, zaposlenicu privatnog sportskog centra, koja je upravo prekinula vezu sa svojim mladićem. No, kada napiše negativnu recenziju za restoran moćnog vlasnika, nastaju komplikacije. Kako bi ostvario želje i doveo život u red, Saša će se morati suočiti sa slabostima svog karaktera...

Ovo je jedan od posljednjih filmova s prošlogodišnje Pule koji stiže u kino-distribuciju. Što se mene tiče, nažalost, i kvalitetom ga mogu smjestiti na dno hrvatskog filma u 2009. godini. Iako, mora se priznati, bilo je i gorih. Čovjek ispod stola Nevena Hitreca i U zemlji čudesa Dejana Šorka toliko su promašeni da ih je već prekrilo zasluženi zaborav. Domobran se na Puli okitio s tri Zlatne arene (montaža, scenografija i glavna ženska uloga). Ako ga zbog nečega i vrijedi zapamtiti, svakako je glumica Dijana Vidušin, koja se zaslužno okitila Zlatnom arenom, vjerojatno ne zadnjom u karijeri. Poslije Pule je Domobran krenuo na festivalsku turneju. Odlično je primljen u SAD-u i Indiji, a kažu da je ovacijama počašćen čak i na nekom češkom festivalu. Možda u navedenim zemljama zamišljaju da glavni junak ovog filma izgleda kao prosječan hrvatski "bedak", možda se i Indijci mogu opustiti i nasmejati uz blesave i benigne hrvatske tranzicijske protuhe, no ja, nažalost, ne mogu. Ne kaže se valjda bez veze da je najteže snimiti komediju. Iskreno rečeno, ne sjećam se da sam otkad je naša zemlja samostalna na filmu vidio kombinaciju: dobar, hrvatski, šaljiv!

Leon RIZMAUL

VREMEPLOV

24. travnja 1184. prije Krista Pad Troje

"Kad je pao mrak, skriveni grčki junaci iziđoše iz konjeva trupa i uz pomoć vojske, koja kroz razvaljene zidine lako nahrupi u grad, započeo posljednju, neravnomjernu bitku desetogodišnjega Trojanskog rata."

Tako je u dimu i vatri, u jednoj jedinoj noći prije više od tri tisuće godina, nestao slavni Prijamov grad - Troja. Legenda kaže da se to dogodilo 24. travnja 1184. god. prije Krista. Priča o trojanskom konju jedna je od najzanimljivijih epizoda iz tog epa o kasnobrončanom dobu na Mediteranu. Veliki drveni konj izgrađen je na prijedlog lukavog itačkog kralja Odiseja i ostavljen kao znak grčke predaje i povlačenja. Neki Trojanci bili su sumnjičavi, nisu vjerovali da su Grci odustali. Najglasniji među njima bio je Apolonov svećenik Laokont s riječima: "Ne vjeruj Danajcima ni kad darove nose!" Ipak, Trojanci su srušili zidine i ugradili konja u grad, označivši tako svoj kraj. Manje je poznato da se u Homerovoj Ilijadi epizoda o trojanskom konju spominje tek u nekoliko redaka. Pravu, danas poznatu verziju opjevao je rimski pjesnik Vergilije u svojoj Eneidi više od tisuću godina poslije navodnih događaja. Razvojem modernih društvenih znanosti u XIX. st., arheolozi su, slijedeći činjenice iz Homerovih epova, pokušali pronaći mjesto gdje su se nalazili ostaci Troje. Od brojnih teorija najbliža je istini, čini se, ona njemačkog istraživača Schliemanna, koji ju je smjestio na brdo Hisarlik u današnjoj Turskoj. Drveni trojanski konj sigurno nije sačuvan, ali u svjetskoj literaturi ostavio je snažan trag. Na ulasku u treći milenij ušao je i u moderan kompjutorski rječnik. Trojanski konj ili trojanac naziv je za virus koji nepozvan uđe u računalni sustav i čini štetu dok korisnik i ne sluti kakvom je podlom napadu izložen.

24. travnja 1860. – prva željeznička pruga u Hrvatskoj:
Kotoriba – Čakovec – Pragersko

26. travnja 1915. – tajnim Londonskim ugovorom Italiji
je obećana Dalmacija

27. travnja 1909. – počela Mladoturska revolucija

28. travnja 1919. – umro Gavriilo Princip,
sarajevski atentator

29. travnja 1945. – dan prije samoubojstva,
Hitler se oženio Evom Braun

28. travnja 2003. – umro hrvatski general Janko Bobetko

Leon RIZMAUL

Zastava 202. brigade PZO

Dana 15. veljače 1993. osnovana je 202. brigada PZO sa sjedištem u Kerestincu. Nastala je spajanjem dotadašnjih postrojbi PZO-a koje su bile locirane u središnjem dijelu Hrvatske. Bile su to 50. pukovnija PZO Kerestinec, laki topnički raketni divizion PZO iz Koprivnice, laki topnički raketni divizion PZO iz Siska, laki topnički raketni divizion iz Bjelovara i postrojbe PZO s područja Karlovca. Brigada je u svom sastavu imala šest topničko-raketnih divizionara i to: 1. TRD PZO u Kerestincu, 2. u Koprivnici, 3. u Lučkom, 4. u Bjelovaru, 5. u Sisku i 6. u Karlovcu.

TRD PZO Kerestinec, čiju zastavu čuvamo, sljednik je 50. pukovnije PZO i ustrojen je istog dana kada i 202. brigada PZO. Za vrijeme rata bio je djelatno-ročno-pričuvnog sastava. Nakon rata pričuvni je sastav demobiliziran,

a postrojba je ostala u sastavu 202. brigade PZO.

Zastava 1. TRD PZO jest nebesko plave boje, dimenzija 200x85cm, a u sredini ima grb postrojbe. Grb je osmislio i likovno izradio Andrej Majcen.

**HRVATSKI
VOJNIK**

Nakladnik: MINISTARSTVO OBRANE RH
SLUŽBA ZA ODNOS S JAVNOŠĆU I INFORMIRANJE
Odjel hrvatskih vojnih glasila

Glavni urednik: Željko Stipanović (zeljko.stipanovic@morh.hr)

Zamjenica glavnog urednika: Vesna Pintarić (vpintar@morh.hr)

Zamjenik glavnog urednika za internet: Toma Vlašić (toma.vlasic@morh.hr)

Urednici i novinari: Marija Alvir (marija.alvir@morh.hr), Leida Parlov (leida.parlov@morh.hr), Domagoj Vlahović (domagoj_vlahovic@yahoo.com)

Lektorice: Gordana Jelavić, Boženka Bagarić, Milenka Pervan Stipić

Urednik fotografije: Tomislav Brandt

Fotografi: Josip Kopi, Davor Kirin

Grafička redakcija: Zvonimir Frank (urednik), (zvonimir.frank@zg.htnet.hr), Ante Perković, Damir Bebek, Predrag Belušić

Webmaster: Drago Kelemen (dragok@morh.hr)

Prijevod: Jasmina Pešek

Tajnica redakcije: Mila Badrić-Gelo, tel: 3784-937

Marketing i financije: Igor Vitanović, tel: 3786-348; fax: 3784-322

Tisak: Vjesnik d.d., Slavonska avenija 4, Zagreb

Naslov uredništva: MORH, Služba za odnose s javnošću i informiranje, p.p. 252, 10002 Zagreb, Republika Hrvatska

http://www.hrvatski-vojniki.hr, e-mail: hrvojniki@morh.hr

Naklada: 5400 primjeraka

U članstvu Europskog udruženja vojnih novinara (EMPA)

Rukopise, fotografije i ostali materijal ne vraćamo. Copyright HRVATSKI VOJNIK, 2010. Novinarski prilogi objavljeni u Hrvatskom vojniku nisu službeni stav Ministarstva obrane RH.

www.military-quotes.com

Vojnički citati, gesla, pošalice, kratke priče, oprema, darovi s vojnim obilježjima... sve su to na stranici www.military-quotes.com skupili mnogobrojni entuzijasti. Poput mnogih sličnih stranica i ovu je pokrenuo pojedinac, pa je brzo narasla do velikih razmjera. Danas ima više od 10 000 posjetitelja svakoga dana. Služi za opuštanje, ali i za izmjenu mišljenja i podataka o vojnoj tematici, ponajprije preko foruma, kratkog najrazličitijim temama. Vaš posjet stranici, ako volite surfati po vojnim temama i pritom se zabavljati, mogao bi potrajati, i ponavljati se...

D. VLAHOVIĆ

HRVATSKI NATO VOJNIK

Vrhunski opremljen, odlično obučeni hrvatski vojnici spremni su za sve izazove modernog doba. U procesu opremanja koriste se isključivo proizvodi vrhunske kvalitete s izrazitom dominacijom hrvatskih proizvođača.

KROKO

Naočale s balističkom zaštitom ESS

KROKO

Naprtnjača Kroko M115 sa spremnikom za vodu 3 lit Camelbak

Marama pustinjska Shemag

Kaciga s balističkom zaštitom Šestan Busch, Hrvatska

Radioveza s Laringofonom „U“

KROKO

Prsluk zaštitni borbeni s balističkim pločama Kroko M120 ThermoTex i Outlast unutarnje strane: bolja prozračnost i regulacija topline Protukluzne gume za kundak Džepovi za spremnike streljiva, masku, ručne bombe, bacač granata i opremu mogu se modularno prilagoditi za svaku zadaću. Balistička zaštita tijela, sa svih strana

Odora s digitalnim uzorkom Hrvatske u pustinjskoj boji. Izvrsna maskirna prikrivnost, moderni materijali, tretirano za nevidljivost u infracrvenom okruženju.

“OSRH - vodeni žig na digitalnoj šari za zaštitu hrvatske odore”

Rukavice taktičke ljetne i negorive Kroko RES29

Jurišna puška G36

Set za prvu pomoć

Zaštitna maska za lice

Zeleni laser s lampom za naoružanje Beamshot

Opasač s produžetkom futrole na nogu i futrolom za samokres Kroko M116

Samokres HS 2000, HS Produkt, Hrvatska

Donje rublje: Galeb, za tople uvjete: Underarmour, osigurava transport vlage od površine kože i kompresijom i zaštitom od UV zračenja.

Donje rublje za hladne uvjete: Outlast, regulacija topline ovisno o temperaturi okoliša, hladi odnosno grije tijelo korisnika

Štitnici za koljena Kroko

KROKO

Set za preživljavanje Kroko: Ručni alat Leatherman; Lampa baterijska SureFire, limerika sa sitnom opremom za preživljavanje BCB; Uređaj protiv komaraca TK1 Hrvatska; Spremnik za vodu 1,5 lit Camelbak; Kemijske svjetiljke-štipci; Prva pomoć mali komplet Lola Ribar

Čizme vojničke: Inkop, Sloga, Borovo, Jelen, Geox, Hrvatska

GEOX

Ostala oprema: Potkapa negoriva; Karabiner Petzl, Šator za jednu osobu Kroko, Hrvatska; Signalno Ogledalo, GPS Uređaj; Uređaj za noćno izviđanje i u razvoju „Future Soldier Program Hrvatska”

Nož borbeni Extrema Ratio

KROKO

Nadjakna, podjakna i hlače u maskirnoj šari od trošnog laminata s parapropusnom i vodoodbojnom membranom

KROKO

Lider u razvoju, proizvodnji i distribuciji vojno policijske opreme:

KROKO INTERNATIONAL d.o.o.

Posl. Centar Vukovarska 269D, Zagreb, Hrvatska, Tel: 01/ 3772 777, www.kroko.hr